

Sociální učení církve

Petr Veleba

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr Veleba**
Osobní číslo: **H128411**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální učení církve**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na vznik a vývoj hlavních zásad sociálního učení církve;
- na hledání odpovědi na otázku, jak působí sociální učení církve na sociální problémy dnešní společnosti;
- význam sociálního učení církve pro sociální pedagogiku a výchovu.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Anzebacher, A. Křesťanská a sociální etika.(z německého originálu přeložil Karel Šprunk). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-030-6.

Bosco, J. Můj život pro mladé. Praha: Portál, 2007.

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.ISBN 80-7192-473-3.

Peschke, K. H. Křesťanská etika. Praha: Vyšehrad, 2004.

Sociální encykliky (1891 – 1991). Praha: Zvon, 1996.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS*STAG jsou totožné.

V Brně

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje tématu římskokatolické církve, jejímu sociálnímu učení a vlivu tohoto učení a hodnot v křesťanské rodině. Práce má za cíl popsat vznik římskokatolické církve a zrod a vývoj sociálního učení církve v různých obdobích, charakterizovat základní hodnoty, principy a priority tohoto učení. Také se bude zabývat tematikou rodiny, která je jednou z hlavních priorit sociálního učení církve. Soustředí se na význam, důležitost a funkci, jak z pohledu sociálního učení církve, tak sociální pedagogiky. Práce se rovněž krátce zaměří na socializační procesy v křesťanských rodinách a vlivu prostředí, ve kterém se rodiny nacházejí.

Klíčová slova: Římskokatolická církev, sociální učení církve, křesťanství, rodina, hodnoty, encykliky, výchova

ABSTRACT

This bachelor thesis is concerned with Catholic Church, her social doctrine and the influence of the teachings and values of the Christian family. Work aims to describe the emergence of the Roman Catholic Church and the birth and development of the Church's social teaching in different periods, characterize the basic values, principles and priorities of learning. It will also address the theme of family, which is one of the main priorities of the Social Doctrine of the Church. It focuses on the importance, importance and function, both in terms of the social doctrine of the Church and social pedagogy. The work also briefly focuses on socialization processes in Christian families and influence the environment in which families are located.

Na prvním místě chci poděkovat svým přátelům, mé poděkování patří také rodině a doc.PhDr. Miloslavovi Jůzlovi Ph.D. za cenné a odborné rady, které mi jako vedoucí práce poskytoval a za jeho trpělivý a láskyplný přístup.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORIE CÍRKVE A JEJÍHO SOCIÁLNÍHO UČENÍ	11
1.1 VZNIK CÍRKVE	11
1.1.1 Západní církev-římskokatolická církev	12
1.2 HISTORIE A VÝVOJ SOCIÁLNÍHO ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVE	15
1.2.1 Popis sociálního učení římskokatolické církve	15
1.2.2 Zdroje sociálního učení římskokatolické církve	16
1.2.3 Působení římskokatolické církve před vznikem sociálního učení církve	18
1.2.4 Postupný vývoj sociálního učení římskokatolické církve	20
1.3 PRINCIPY A CÍLE SOCIÁLNÍHO UČENÍ ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVE	27
2 SOCIÁLNÍ UČENÍ CÍRKVE A RODINA	30
2.1 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA A DNEŠNÍ RODINA	30
2.1.1 Rodina	30
2.2 RODINA Z POHLEDU SOCIÁLNÍHO UČENÍ KATOLICKÉ CÍRKVE	32
2.3 VÝCHOVA V KŘESŤANSKÉ RODINĚ	33
2.4 PROSTŘEDÍ A JEHO KULTURNÍ VLIV	35
II PAKTICKÁ ČÁST	37
3 METODIKA A VÝZKUM.....	38
3.1 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	38
3.2 METODA A TECHNIKA VÝZKUMU	38
3.3 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	39
3.4 DISKUZE.....	52
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY LIBRI.2012.ISBN-978-80-7321-639-9	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Tato bakalářská práce se věnuje římskokatolické církvi a jejímu sociálnímu učení, které zahrnuje hlavní cíle a principy. Ze široké působnosti sociálního učení církve se tato práce bude zabývat rodinou.

Římskokatolická církev patří ve světě i u nás k jedné z nejstarších institucí náboženského charakteru, která je některými vnímána velmi negativně a to, jak skrze aféry v církvi samotné, tak skrze antiklerikální ideologie či ateismus a naopak velmi kladně, buď to především věřícími hlásícím se k římskému katolicismu, nebo například lidmi, kteří oceňují její historickou a vzdělávací roli napříč staletími. Přes různé názory je římskokatolická církev a její sociální učení velkým zdrojem hodnot a etických priorit. Hlavním důvodem vzniku sociálního učení římskokatolické církve byly reakce nejvyššího duchovenstva na sociální problémy tehdejší doby. Toto učení je stále platné i přes své stáří neboť sociální problémy, kvůli kterým vzniklo. Jsou stále aktuální buď s jinou podobou nebo daleko větší závažností.

Rodina je jedním z hlavních cílů a předmětů sociálního učení církve. Již od počátku prvních lidských uskupení, společenství a civilizací byla rodina jejich jádrem. Základem lidské společnosti. V dnešní době vše nasvědčuje tomu, že její úloha je stále stejná. Je to hlavní socializační instituce v životě člověka. Skrze socializaci se člověk lépe začlení do společnosti a bude moci zaujmout své místo v ní. Rodina, jak se ukazuje je jedním z hlavních zdrojů kultivovanosti člověka a jeho životního hodnotového základu, který bude dále utvářet jeho budoucí život. Socializační průběh v křesťansky založené rodině je specifický a dle mého názoru může být i celkem problematicky uplatňovaný v dnešní době, kdy na člověka působí tolik různých socializačních prvků, jako například kulturní prostředí, které je v našem případě sekularizované. Osobně věřím, že je možné dodržovat křesťanské hodnoty, které si člověk osvojí ve svém rodinném prostředí. Osoba, která je schopna udržet své morální hodnoty a čelit požadavkům v našem případě sekularizovaném prostředí bude prožívat svůj život ve společnosti v zcela jiném měřítku.

Cílem teoretické části mé práce je popsat sociální učení církve a jeho hodnot, etiky a cílů. Také se zabývá rodinou, jako institucí, která patří mezi hlavní cíle. Je zde popsán význam rodiny pro římskokatolickou církev v souladu s jejím učením a rodinu z pohledu sociální pedagogiky. Přibližuji zde socializační požadavky v křesťanské rodině. Zmíněna bude i vliv kulturního prostředí na tyto procesy.

Jelikož je sociální učení církve velmi obsáhlé a má velmi široké pole působnosti, zvolil jsem si tedy za ústřední téma praktické části mé bakalářské práce rodinu. Přesněji oblast týkající se rodinného života, manželství a předáváním křesťanských zásad v těchto rodinách a to z důvodů dosažitelnosti tohoto výzkumu a mého osobního zainteresování. Ze všech možných výzkumných metod, které se mi nabízeli jsem si zvolil výzkum kvalitativ-

ního charakteru tvořený pomocí polostrukturovaných otázek skrze, které jsem se snažil objevit a popsat, jak se ve křesťanských rodinách předávají budoucí cíle, priority a hodnoty týkající se rodiny a manželství, jako takového. Snažil jsem se zjistit, jak lze tyto hodnoty, cíle či priority předávat v dnešní společnosti, která je sekularizovaná a jejíž hodnoty se liší od hodnot křesťanských. Pokoušel jsem se zjistit zda docházelo k nějakým drobným úpravám, které by tlumily, nebo zamezily kolizím s požadavky dnešní společnosti a celkově kulturního prostředí v němž se nacházíme. Předmětem mého výzkumu jsem si zvolil hlavní zdroj těchto informací a to pět křesťanských rodin, které se splňují podmínky pro daný výzkum. Otázky, které zjistí základní informace pro můj výzkum jsem formuloval takto:

„Co za hodnoty nebo priority ze sociálního učení římskokatolické církve týkající se rodiny a manželství chce rodina, jako zdroj hodnot předat svým členům?“

„Jakým způsobem jsou tyto hodnoty, která předává křesťansky založená rodina posilovány, nebo naopak pozměněny v kontextu našeho kulturního prostředí, které je označováno, jako sekularizované?“

Dle mého názoru může být přínosem této práce pro sociální pedagogiku v popsaní mechanismu uvnitř výchovného či socializačního procesu probíhající v křesťansky založené rodině. Se zaměřením na předávání hodnot, které jsou v souladu s římskokatolickou církví

Při zpracovávání této části bakalářské práce jsem čerpal z křesťanských internetových stránek věnujících se rodině, z odborných knih zabývajících se sociálními vědami volně na, z knih zabývajících se křesťanskou sociální etikou, sociálním učením církve, z encyklik, které jsou hlavním zdroje sociálního učení církve a z literatury zabývajících se sociální pedagogikou .

Výsledky a samostatné kapitoly shrnu na konci práce, kde budu hodnotit zjištěné výsledky z pohledu sociální pedagogiky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE CÍRKVE A JEJÍHO SOCIÁLNÍHO UČENÍ

1.1 Vznik církve

Křesťanství patří mezi takzvaná monoteistická náboženství, která věří v jednoho Boha, který stvořil vše. V případě křesťanství jde o trojjediného Boha- Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch Svátý. Hlavním středobodem křesťanství je osoba Ježíše Krista, který svým učením a později svým ukřižováním dal vzniknout tomuto náboženství. Ústřední knihou tohoto náboženství je Bible, která se dělí na Starý zákon a Nový zákon. *Starý zákon mají křesťané z velké části společný se židy. Jednotlivé knihy, které katolická církev uznává 46, vznikaly v průběhu více než tisíce let*¹. Podle židů má Starý zákon 3 části: Tóra, Proroci a Spisy. Křesťané dělí Starý zákon na 5 knih Mojžíšových, historické spisy, mudroslovné knihy a prorocké knihy. Nový zákon popisuje život a učení Ježíše Krista, jakožto Božího syna a také působení apoštolů, kteří byli jeho žáky. Je složen ze čtyř evangelií: Matouše, Marka, Lukáše a Jana. Dále pak ze skutku apoštolů, 13 listů apoštola Pavla, 8 listů či kázání a Apokalypsy. Křesťanství má tři hlavní proudy – západní- katolické, východní- pravoslavné a protestantské. Hlavní rozdíly mezi těmito proudy jsou v chápání vztahu věřících s církví, organizace církve a ve věroučných rozdílech.

Historických dokumentů, které popisují období počátku nejranější fáze křesťanství není mnoho. *Pramenem pro poznání církevního života v té době jsou především spisy Nového zákona, zvláště Skutky apoštolů a Pavlovy epištoly, Kromě toho jsou k dispozici ještě jiná svědectví, např. spisy apoštolských otců, které rovněž podcházejí z této rané doby (Didache, Klementův list), nebo podávají zprávy z druhé ruky o poměrech v prvotní církvi*². V této době nebyla prvotní křesťanská společnost jediné nově vznikající náboženství. Vážného konkurenta měla v mithraismu a především manicheismu. Pro tuto dobu jsou příznačné také rozpory v prvotních křesťanských uskupeních a to skrze rozpory mezi nežidy (pohany) a židy. Významnou osobou v tomto sporu byl Pavel z Tarsu, který původně sám horlivě pronásledoval křesťany. Po svém konvertování ke křesťanství se zaměřil obracení pohanů. Takto byli označováni lidé, kteří nepodstupovali obřizku, veškeré židovské

---

¹<http://www.cirkev.cz/cs/bible>

² August Franzen (2006, s. 23)

rituální zvyky a především konvertovali z polyteistických náboženství, nebo kultů. Tento krok patří k jednomu z nejvýznamnějších v křesťanských dějinách, protože se tímto stávalo světovým náboženstvím otevřeným všem kulturám, které ze začátku působilo v čistě židovském prostředí. Oficiálně bylo vše stvrzeno na takzvaném jeruzalémském koncilu.

V následujícím období je specifické pro potýkání s takzvanými herezemi, jako je například gnosticismus a především se ustanovuje kanon posvátných křesťanských spisů. Velký krok nastává za vlády císaře Konstantina I. Velikého, který Ediktem Milánským legalizuje křesťanství a tím započne i jeho institucionalizaci a nabytí majetku jako církve. Od roku 391 můžeme mluvit o křesťanství, jako o oficiálním náboženstvím říše. Dochází k upevňování křesťanství- vznik závazného učení víry, dogmat a vzniku církevní organizace, která navazuje na územní organizaci říše římské. Na procesu ustálení víry, který probíhal na církevních koncilech se podíleli církevní otcové- významné osobnosti tehdejší křesťanské církve, biskupové, teologové a filozofové.

Po stanovení církve nastalo období, kdy se církev musela vypořádat s různými směry křesťanské hereze, vznikaly mnišské řády, nastalo šíření křesťanství mimo okruh Římské říše. Vznikají patriarcháty z nichž se největší úctě těšil patriarchát Římský (podle tradice byl prvním biskupem v Římě apoštol Petr), po kterém následovaly patriarcháty Konstantinopolský, Alexandrijský, Antiochský a Jeruzalémský. Také vznikaly různé hereze, které se lišily ve vnímání osoby Ježíše Krista. Šlo především o tyto směry: ariánství, nestoriánství a monofyzitismus. Hlavním bodem rozporu bylo vnímání Ježíše v božské a lidské podstatě v jedné osobě, která byla tehdejší církví a většinou dnešních církví takto chápána. Všechny tyto směry byly potlačeny, ale až v průběhu delšího času. Řím a celá západořímská říše byly později dobity barbary a obnovu města se postarala církev- biskupové, papežové. V kláštorech se uchovávali zbytky antické kultury a vznikaly církevní školy. V této době vznikaly první rozpory mezi západní a východní větví křesťanství

1.1.1 Západní církev-římskokatolická církev

Nejprve bych zde popsal stručně současnou římskokatolickou církev a následovně její vznik a významné momenty v její historii.

Římskokatolická církev tvoří největší náboženskou organizaci na světě. Katoličtí věřící tvoří více, jak polovinu křesťanstva. Hlavou církve je římský biskup-papež, který si činí nárok na nepřetržitý sled už od doby svatého Petra, prvního římského biskupa a ustanoveného vůdce Ježíšových následovníků. Katolická církev považuje za svůj primární úkol hlásat dobrou zprávu (evangelium) o Ježíši Kristu, totiž že Bůh vysvobodil svět ze stavu hříchu tím, že se vtělil v člověka Ježíše Nazaretského. Pro katolíky je samotná církev neustálou přítomností Ježíše na světě, zjišťující, že boží dílo spásy bude zachováno až do prorokovaného Ježíšova návratu. Ústředním bodem katolické církve jsou svátosti, chápané jako viditelné znaky boží milosti svěřené církvi. Hlavní svátostí je eucharistie, při níž se podle víry proměňuje chléb a víno v Ježíšovo tělo a krev. Katolíci věří, že po smrti je duše každého člověka podrobena soudu: ti ctnostní se spojí s Bohem v nebi a ti zlí jsou odděleni od Boha v pekle, ostatní se dostanou do očistce, dočasného stavu očisty před svým připuštěním do nebe. (Bartholomew, a další, 2012)

Vznik západní církve neboli římskokatolické církve je způsoben událostí, jež se udála roku 1054, a která se nazývá velké schisma. Tato událost dala vzniknout dvou větvím křesťanstvím- východní (pravoslavné) a zmíněné západní (katolické).

Povaha tohoto schizmatu byla dána, jak neshodami disciplinárními, liturgickými, církevně politickými a dogmatickými. Dále pak spory tehdejších panovníků, které se týkaly toho, jaká forma křesťanství je praktikována na jejich území. Skrze různé politické a mocenské neshody byly vyzdvihovány největší rozdíly mezi západním a východním křesťanstvím- užívání nekvašeného chleba při bohoslužbách, celibátu, filioque³, odlišnými liturgiemi, reformami v západní církvi a ústředním postavením papeže, který odvozoval svoje primární postavení skrze prvního římského biskupa Petra (Franzen, 2006 stránky 146-147).

Všechny tyto důvody vedly až k tomu, že se obě strany exkomunikovali navzájem. Přestože v dané chvíli šlo především o osobní ambice aktérů těchto událostí, bylo vypuknutí schismatu nevyhnutelným důsledkem po staletí se prohlubujících rozdílu mezi východním řeckým a západním latinským civilizačním okruhem. Představa o jedné církvi se ukázala být matoucí. Skutečnost, že vedle sebe byla dvě reálná císařství vedlo i k jiným formám

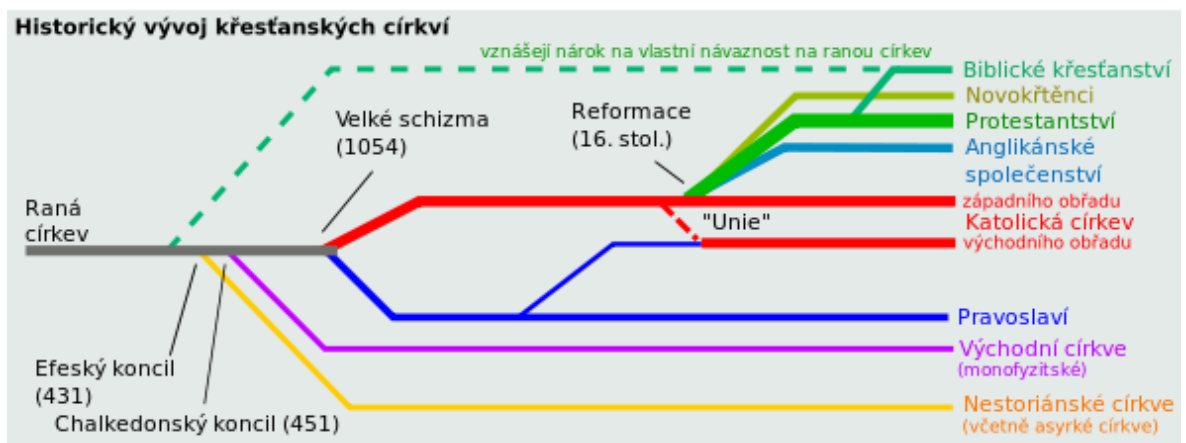
---

³ Nauka, že Duch Svatý vychází i ze syna. Tuto nauku odmítá východní pravoslavné křesťanství

církevního uspořádání. *Pro nás je celý tento tím více ohromující, když jsme nuceni konstatovat, že šlo z velké části o tragické nedorozumění, o lidské selhání a disciplinární otázky, spor o filioque nebyl ústřední*(Franzen, 2006 str. 147).

Každá strana konfliktu si tento spor vykládala a vykládá dodnes po svém. Nikdo neměl tenkrát tušení, že tento spor rozdělí prvotní církev na dvě zcela oddělené části. Vzniknuvší situace se stále zhoršovala a jejím vyvrcholením byli křížácké války a to především čtvrtá křížácká výprava, která roku 1204 vyplnila Konstantinopola tak dodnes působí jednu z největších překážek pro opětovné sjednocení církví pod církev jedinou.

Snahy o znovusjednocení proběhly a stále probíhají, ale uběhlo příliš mnoho času a mezi oběma církvemi tak stačily vzniknout velké věroučné rozdíly, které nyní velmi zkomplikovaly bližší sloučení obou církví. V současné době má na starosti vzájemné sblížování těchto církví ekumenické hnutí, které vyzdvihuje to společné oběma církvím a zároveň pomáhá tlumit vzájemné rozdíly tvořící konflikt.

Rozdělení církví v průběhu minulosti

Další velkou krizí církevní jednoty se nazývá reformace, která započala v 16. Století. *Reformace byla náboženská a sociální hnutí, úsilí o reformu (nápravu) církve. Znamenala rozpad církevní jednoty na katolíky a protestanty. Byl to proces, který se snažil dostat církev z krize, protože v církvi byl rozpor mezi slovy a činy. Zvláště pak vyzývalo k reformě*

církve hlásání o chudobě duchovních libujících si v penězích a přepychu, nebo dokonce v bitvách. Odpor vzbuzoval též prodej odpustků.⁴

Martin Luther byl německý mnich a profesor působící na univerzitě. Sepsal 95 tezí pojednávajících o odpustcích, nebo dalších dobových činnostech katolické církve, které znepokojovali značnou část obyvatelstva. Tyto teze po svém přeložení do němčiny rychle našly odezvu v široké společnosti. Církev vyžadovala, aby Luther své učení jasně definoval a formuloval. Ve svém učení neuznával vrchnost papeže, celibát, zpověď, církevní majetek a bohoslužbou v národním jazyce.

Tyto myšlenky našly živnou půdu v mnoha zemích Evropy a proto církvev jako protitah zavedla takzvanou protireformaci, kterou chtěli zabránit šířením těchto myšlenek. Nakonec vše skončilo dlouhými náboženskými válkami v celé Evropě.

1.2 Historie a vývoj sociálního římskokatolické církve

Vše týkající se tématu ohledně římskokatolické církve a jejího sociálního učení je velmi rozsáhlé téma a nebylo by v mých silách zde pospat vše, co k tomu tématu bylo církvi a odbornými publikacemi vydáno. Proto se zde budu v několika bodech snažit popsat to nejdůležitější z historie a vývoje sociálního učení církve.

1.2.1 Popis sociálního učení římskokatolické církve

Sociální učení církve je soubor učitelského úřadu církve a je neoddělitelnou a velmi důležitou součástí křesťanské nauky o pojetí světa a jeho fungování. Základem tohoto učení jsou takzvané sociální encykliky, které tvoří jeho jádro. Takovéto „sociální encykliky“ jsou spi-

---

⁴<http://www.dejepis.com/ucebnice/reformace-cirkve/>

sy, na kterých se podílí papež s přípravným týmem⁵, avšak církev sama zdůrazňuje, že tyto dokumenty nelze považovat za "neomylné". Obsahují kromě morálních zásad, které mají trvalou platnost časově podmíněné odpovědi, které je zapotřebí chápat vždy pouze v kontextu společensko-dějinné situace (Halík, 1996). Důležité jsou rovněž i dokumenty z II. Vatikánského koncilu.

Důležitou součástí tohoto učení je sociální etika popisující sociální skutečnost, která se rovná společenské povaze člověka. Je důležité se uvědomit rozdíl mezi individuální a sociální etikou. Individuální etikou rozumíme zodpovědnost jedince za své činy vůči společnosti a naproti tomu sociální etika řeší právě míru spravedlnosti nebo nespravedlnosti ze strany institucí tvořící naší společnost. Skrze tuto míru je hodnotí a v případě potřeby podává návrhy na zlepšení těchto institucí. Sociální skutečnost, jako například nezaměstnanost nemůže vyřešit individuální etika, ale sociální etika, která je komplexní (Anzebacher, 2004). Cílem tohoto snažení je vybudovat řád společnosti, který bude rozumný a jemuž cílům se budou blížit hospodářské tržní a politické mechanismy, které povedou k naplnění individuální i sociální etiky.

1.2.2 Zdroje sociálního učení římskokatolické církve

Hlavním zdrojem, jak křesťanství nebo sociálního učení římskokatolické církve je nejznámější kniha světa Bible známá těž pod názvem Písmo svaté a dále pak víra v Boha. Bible je rozdělena na Starý a Nový zákon. Ve Starém zákoně můžeme například vidět sociální cítění v desateru přikázání, které Mojžíš donesl z hory Sinaj.

1. Nebudeš mít jiné bohy mimo mne.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.
5. Nezabiješ.

---

⁵<https://socialni-uceni.signalny.cz/1309/vznik-suc-reakce-cirkve-na>

6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš křivého svědectví.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Nepožádáš statku bližního svého.

Každé z těchto přikázání má samo o sobě velikou morální autoritua desatero, jako takové se podílelo na vznik našeho civilizačního okruhu, ale rozvedu zde ty, které se týkají sociálních vazeb.

Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi- toto přikázání nabádá k dobrému a uctivému chování k rodičům, které je nutné ke kvalitnímu fungování rodiny a výchovy, která tvoří základ společnosti. V tomto přikázání vidíme etické prvky, které jsou nepostradatelnou součástí sociálního učení církve.

Nezabiješ- úcta k lidskému životu je základním pilířem lidské společnosti. Každý má právo na život a jeho násilné ukončení se rovná těžkému porušení zákona a víry. Lidé mají udělat vše proto, aby se nic takového nedělo.

Nesesmilníš- nemáš zapotřebí, aby ses karikaturami nezralé a příživnické lásky připravil o radost z lásky pravé. Já chci být dárce tvého štěstí: drž se mne a naučíš se milovat krásně a věrně.⁶ Toto přikázání vybízí člověka k tomu, aby se neunáhloval ve vztazích a nepodléhal dočasným fyzickým potřebám.

Nepokradeš- k vlastnímu majetku má člověk dojít prací a zasloužit si ho. Toto přikázání člověka varuje, jak před porušením zákona a morálky (narušení duchovní harmonie v duši věřícího), ale vybízí ho také k pracovitosti a pili.

Nepromluvíš křivého svědectví- Lež plodí nedůvěru a nedůvěra vede ve spory a konflikty mezi lidmi - narušuje kvalitu sociálních vazeb. Toto přikázání, jako všechna ostatní obsažená v desateru nabádá člověka k udržování morálního a etického chování- v tomto případě k pravdomluvnosti.

---

⁶<http://www.vira.cz/Texty/Glosar/Desatero-prikazani-Bozich.html>

Nepožádáš manželky bližního svého- láska a intimnost je věcí muže a ženy, kteří se navzájem milují. Toto přikázání nás vybízí, abychom nenarušovaly tyto svazky. Je to základ morálky a etiky, na kterých staví sociální učení církve. Narušení božího spojení dvou lidí je těžkým porušením křesťanské etiky.

Nepožádáš statku bližního svého- člověk by neměl závidět druhému co má a měl by být spokojený s majetkem, kterým sám nabyl. Jde o etický a morální prvek, který je z pohledu křesťanství důležitý.

Druhou knihou tvořící Bibli je Nový zákon, který popisuje činy, skutky a z mrtvých vstání Ježíše Krista v evangeliích a činy apoštolů, kteří šířili učení Krista. Evangelia jsou čtyři- Matoušovo, Markovo, Lukášovo a Janovo. **Samotné slovo evangelium znamená:** dobrá, radostná zvěst, veselá novina, dobré poselství, jež vyvolává radost, zejména zpráva o vítězství, také příznivý věštný výrok⁷.

Nový zákon je nejpodstatnější zdroj sociálního učení církve. Jsou v něm nejen popisovány zázraky Ježíše Krista, ale především jeho poselství, které působilo v dané době velké ohlasy. Ježíš Kristus hlásal lásku nejen ke svému bližnímu, ale i ke svým nepřítelům. Jeho učení se vztahovalo ke všem bez rozdílu společenského postavení. Hlavní podstatou Ježíšova poselství je láska k Bohu a láska k bližnímu.

„Bůh očekává, že mu věnujeme celou svou víru, měli bychom na něho upnout celou svou naději a měli bychom na něho zaměřit veškeré síly své lásky. Přikázáním milovat Boha je nejdůležitější ze všech přikázání a je klíčem ke všem ostatním. Proto má místo v samém úvodu desatera“ (Katechismus pro mladé, s. 194)

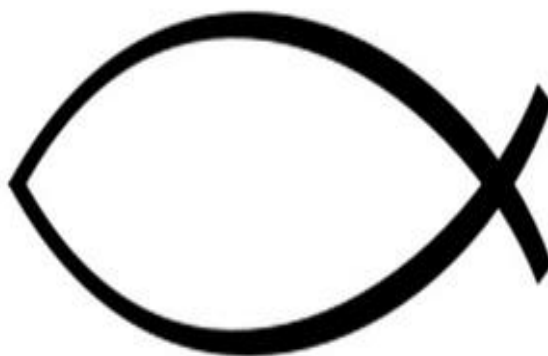
1.2.3 Působení římskokatolické církve před vznikem sociálního učení církve

Jak již bylo zmíněno římskokatolická církev vychází z víry v Boha, která se nejvíce projevuje v evangeliích obsažených v Novém zákoně a ta jsou hlavním zdrojem sociálního učení církve. Navíc byla církev nositelkou antické kultury a pozůstatkem staré říše v novém rodícím se světě, který započal dobytím Říma barbary.

Sociální cítění je již patrné v prvotních církevních obcích, která se vyznačovala péčí o chudé, nemocné nebo sirotky. Tato forma pomoci tvořila jeden z pilířů v tehdejších cír-

⁷<http://biblickyslovník.pleva.info/#evangelium>

kevních obcích a charakterizovala vnitřní život církve i její vnější působení. Toto charitativní působení bylo společným úkolem a povinností všech raných církevních obcí, které čerpaly inspiraci v Ježíšově působení a jeho etickém učení, ale také na tradici starého Izraele. Texty ve Starém zákoně poukazují na péči o lidi nacházející na kraji společností, vdovy sirotky a ty, kteří museli opustit svoje domovy.

Symbol prvních křesťanů

„Všichni, kdo věřili, byli jedné mysli a jednoho srdce a nikdo neříkal o ničem, co měl, že je to jeho vlastní, nýbrž měli všechno společné. Boží moc provázela svědectví apoštolů o vzkříšení Pána Ježíše a na všech spočívala veliká milost. Nikdo mezi nimi netrpěl nouzi, neboť ti, kteří měli pole nebo domy, prodávali je, a peníze, které utržili, skládali apoštolům k nohám. Z toho se rozdávalo každému, jak potřeboval“ (SK4,32-35).

Postupem času církevní společenství působí prosazováním za práva otroků, které v rámci svého společenství učiní volnými, dále budováním klášterů, které poskytovali konkrétní pomoc, univerzit, sirotčinců, kde našli záchranu děti, které by jinak čekal krutý konec, nemocnic-hospiců poskytující lékařské ošetření zraněným nemocným. *„Školství je většinou v rukou církve a její charitativní funkce se projevuje v mnoha zařízeních sociální péče“ (Anzebacher, 2004 str. 39)*

V 19. století se církve musela vyrovnávat s velkými celospolečenskými proměnami, na které bylo nutno reagovat. Velká francouzská revoluce připravila církve o velké majetky a možnost financovat všechny své semináře a instituce. Ve společnosti se prosazoval nový druh myšlení, nazývaný se osvícenství, který se stavěl proti starým pořádkům v uspořádání v Evropě, společnosti a proti církvi-její podobě, teologii a právnímu postavení. Nastal prudký nárůst obyvatelstva, osvobození rolníků. Všem těmto velkým společenským změn-

nám dominuje průmyslová revoluce znamenající industrializaci společnosti nesoucí sebou velké sociální změny, jako vykořisťování dělníků, nízké mzdy, špatné pracovní prostředí, dlouhé směny, práce dětí a žen, stěhování, hromadné stěhování z venkova do měst a rušení některých pracovních odvětvích. Byla otázka času, kde se vrcholní představitelé církve museli postavit těmto novým skutečnostem.

1.2.4 Postupný vývoj sociálního učení římskokatolické církve

Postupný vývoj sociálního učení církve v průběhu času:

Rerum novarum- jedná se o první encykliku, kterou napsal roku 1891 papež Lev XIII, jako reakci na sociální otázku dělníků tehdejší doby. Průmyslová revoluce způsobila rozsáhlé sociální změny, na které církev musela umět odpovědět. Na jedné straně byli vlastníci výrobních prostředků a na druhé dělníci velmi závislí na těchto majitelích. Výsledkem byly obrovské sociální rozdíly mezi oběma třídami a úpadek křesťanské morálky. Tato encyklika je také reakcí na socialismus prosazující převedení majetku na společnost, zrušení soukromého vlastnictví, které je součástí přirozeného řádu a práv člověka a odmítá socialistické prvky zasahování do rodiny a prosazuje její nezávislost, jako nejstaršího společenství. .Rovnostářské postavení ve společnosti není možné protože, *neboť už od přirozenosti jsou mezi lidmi veliké a četné rozdíly; nemají všichni stejné nadání ani přičinlivost, ani zdraví, ani sílu*“ (**Rerum novarum 14, s. 33**). Jako velké zlo je vnímáno uměle vytvořená pozice, kdy je třída zámožných a dělníků stavěna proti sobě, ale při tom tvoří harmonický celek. Stejně, jako různorodé složení lidského těla.

Jako řešení nabízí tato encyklika tři pilíře, jako řešení tohoto problému.

První je církev, jelikož je vykladačem křesťanské víry podle, které se formuje chování lidí dle biblické etiky, stanovuje svornost, náboženské smýšlení, lásku, spravedlnost a učí člověka křesťanské morálce, kterou zároveň i vychovává. Jasně popisuje povinnosti, nároky dělníka a zaměstnavatele. Charitativní činností pomáhá těm nejslabším pro které zřizovala řeholní řády a zařízení. Pomoci se dostávalo chudým, nemocným, opuštěným a sirotkům. Hlavním úkolem církve bylo šířit svědectví života Ježíše Krista a jeho nekonečné lásky. Druhým pilířem je stát a jeho největším posláním je tvorba veřejného blaha, jak pro chudé, tak bohaté a dodržování veřejného i soukromého pořádku. Zdůrazňuje se potřeba péče o dělnickou třídu. Společenským blahem je myšleno spravovat instituce, tak aby co nejlépe plnily svoji funkci, pečování o náboženství a tím pěstování morálky, o řádný rozvoj obchodu a zemědělství vedoucí k obecné prosperitě a pořádku ve společnosti. Všechny tyto

podmínky vedou ke kvalitnímu prostředí pro rodinný život jenž je základem státu. Stát je také garantem případných opatření pro nastolení spravedlnosti v případě jejího porušování. Třetím pilířem jsou svépomocné organizace, kde zaměstnavatelé a dělníci mohou v sociální otázce vytvořit instituce, které by pomáhali těm, kteří to potřebují a zároveň by se sbližovaly obě třídy. Nejvýznamnější byly dělnické spolky zaručující dobré podmínky pro dělníka, rozvíjení jeho mravů a vzdělání. Encyklika podporuje budování těchto společenství z vycházejících z lidské přirozenosti a vyzívá stát, aby je nezakazoval (**RN 24-39**).

Tato encyklika se setkávala s různými ohlasy a postoji uvnitř římskokatolické hierarchie. Velká část biskupů a kněží byla stále silně spjata se stavovským zřízením a měli pochybnosti zda-li problematika církve zahrnuje problematiku obsaženou v encyklice. Mezi mladší generací kněží v církvi slavila úspěch. Hlavní zásluhou této encykliky je, že se církev vydala novým směrem sociálního učení, díky kterému reflektovala tak lépe problémy tehdejší společnosti, až se sociální učení církve vyučovalo na univerzitách.

Quadragesimo anno- tato encyklika vzniká v době hospodářské krize roku 1931 a její autor je papež Pius XI. Od vydání encykliky *Rerum novarum* uběhlo 40 let. Vznikl třídní boj mezi proletariátem a kapitálem, která byl upozaděn první světovou válkou, ale po konci války se tento boj rozhořel v plné síle. Z čtyřiceti minulých let docházelo ke sporům, jak správně vykládat encykliku Lva XII., „*To dalo i mezi katolíky podnět k výměně názorů, která nebyla vždy poklidná*“ (**Quadragesimo anno 40, s.74**). Hlavní témata tohoto sporu byla z okruhu průmyslové společnosti a překonávání třídního boje. Díky *Quadragesimo anno* a jeho jasným formulacím bylo zažehnáno hrozícímu rozvratu v sociálním učení římskokatolické církve. Je zde definován nový společenský řád, který vychází ze stavovského schématu a mravní obnově člověka. Stavovským řádem rozumíme společenské stavy, kde se člověk začlení podle společenských úkolů a ne podle třídního dělní. Poprvé se zde objevuje pojem subsidiarita: „*Stát a společnost musí občanům a malým společenstvím poskytovat podporu a pomoc, ale ponechat jim svobodu. Stát se nemá vměšovat do záležitostí rodinného života, do práva rodičů na výchovu dětí, do politiky, do záležitostí církvi*“.⁸ Dle encykliky *Quadragesimo anno* je v proletariátu nutné šířit křesťanské hodnoty a zajistit mu

---

⁸Sociální encykliky: *Quadragesimo anno*, s. 59

poctivou mzdu, aby se předešlo práci dětí a žen. Rovněž varuje před novými podobami a to komunismu a mírnému socialismu.

Matter er magistra-papež Jan XXII. napsal a zveřejnil tuto encykliku roku 1961 v 70. Výročí vyjití první encykliky Rerum novarum. Matter er magistra se liší od ostatních encyklik především svojí formou sdělení. Předchozí encykliky byly psané pro učence, filozofy nebo teology. Jan XXII. zvolil takový styl, aby ho pochopili všichni obyčejní lidé. Tato volba se vyplatila a encyklika se těšila veliké oblibě v řadách obyčejné veřejnosti. Encyklika není adresována výhradně dělnické třídě, ale celému světu. Rozšířila se na všechny vrstvy společnosti. Encyklika reaguje na nové společenské jevy vzniklé na pozadí konce druhé světové války. Zaměřuje se spíše na řešení nových problémů a jejich praktické řešení. Na udělování návodů, jak řešit tyto problémy a nesoustředila se tolik na filozofickou stránku problému. V Matter er magistra kladen velký důraz na pastorační činnost. Problémy, které se v tomto díle řeší mají celospolečenský charakter, protože, jak bylo zmíněnou, tato encyklika není soustředěna výhradně na dělnickou třídu, ale celou společnost a mezinárodní vztahy. Reaguje na zvětšující se rozdíly vznikající mezi majetnější a chudší společností, které vede k vyostřování sporů ve společnosti. Je zde poprvé zmíněna problematika třetího světa. Hospodářství úroveň národa by se neměla hodnotit podle množství zboží na trhu, ale podle spravedlivého rozdělení do společnosti.

Pacem in terris- je encyklika papeže Jana XXIII., vydaná roku 1963. Encyklika vzniká v době kubánské krize a stavby berlínské zdi. Sděluje lidem, aby si uvědomili hrozbu jaderné války a prosazuje celosvětový mír, jako hlavní cíl svého poselství všem lidem dobré vůle. „*Mír na zemi, tuto horoucí touhu lidí všech dob, nelze, jak známo, uskutečnit a upevnit bez posvátného zachování řádu, který ustanovil Bůh*“⁹. Papež v encyklice dále klade důraz na odzbrojovací politiku jaderných velmocí, k potírání diskriminace, dodržování lidských práv a svobod a spolupráce na mezinárodní úrovni, která jediná dokáže zabránit válce: „*jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi*“¹⁰. Zdůrazňuje se opatrnost v národnostních sporech. Žádný národ se nesmí povyšovat nad druhým národem, protože před Bohem jsme si všichni rovni. Pokrok lidstva produkuje blahobyt,

⁹ Sociální encykliky, Pacem in terris odstavec 1, s. 181

¹⁰ Matouš 7,12-12

ale člověk by nikdy neměl zapomenout na biblické poselství a stále setrvávat v křesťanské společnosti, která je šířením nefalšované lásky zárukou míru.

V rozmezí roků 1962-1965 proběhla událost, která měla velký vliv na sociální učení církve. Tato událost se nazývá Druhý vatikánský koncil. Tento koncil vydává církev směrem vstříc současné době a dává větší působnost *modernismu*¹¹. Odkloňuje se tak od novoscholasticismu, lpění na starých dogmatech a doslovnému znění Bible. Koncil v církvi způsobil konflikt mezi tradicionalisty, kteří zastávají církevní postoje před tímto koncilem a modernisty, kteří tuto změnu dlouhodobě podporovali. Jisté napětí mezi tradicionalisty a modernisty je patrné dodnes.

Popolorum progressio-autorem je papež Pavel VI., vydaná roku 1967, encyklika se nesoustřeďuje na filosofický nebo poučný charakter, ale plně se zaměřuje na problematiku takzvaného třetího světa a celkový rozvoj národů. Byla založena komise zabývající se chudobou v nejvíce postižených zemích světa s názvem *Iustitia et pax*, která má za cíl podporovat rozvoj těchto národů bojujících s chudobou. Je zde patrná kritika vyspělého světa za jeho nedostatečný přístup v otázce chudoby třetího světa a také na profilaci těchto chudobou postižených národů. Encyklika varuje před sociálními konflikty, které vedou k neřízeným a násilným revolucím slibujícím nesplnitelné sliby a v důsledku toho zhoršující situaci ještě více. *Popolorum progressio* zdůrazňuje solidaritu, sociální spravedlnost a lásku vůči všem. „*Všestranný rozvoj člověka může existovat jedině spolu se solidárním rozvojem lidstva*“.¹²

Octogesima advenientes-je apoštolský list napsaný papežem Pavlem VI. roku 1971 k příležitosti osmdesátému výročí od vydání *Rerum novarum*. Tento list se zabývá dobovými problémy doprovázející civilizaci. Osamělost ve velkoměstech stejně, jako různé formy proletariátu nebo vykořisťování ze strany kapitálu vede k silnému narušování vztahů ve společnosti. „*Je věcí křesťanských společností; aby objektivně rozebrala situaci své*

---

¹¹ Snaha spojení historického křesťanství s moderní vědou a filozofií

¹² Sociální encykliky (*Popolorum progressio* 43, s. 225)

země, osvětlila ji světlem neměnného učení evangelia a aby čerpala zásady pro způsob myšlení, měřítko posuzování a směrnice pro praxi ze sociální nauky církve z nauky, která byla vypracována v průběhu dějin a zejména v tomto průmyslovém období“.¹³ Papež má starost o postižené a všechny na kraji společnosti. Chce, aby je církve vyhledávala a poskytovala jim patřičnou pomoc. Varuje se zde před rostoucím vlivem médií, které mohou být použity k narušení celé společnosti. Stát je vyzýván k pečlivé kontrole lidí řídící tato média. Křesťané by se měli zapojovat do veřejných činností z důvodu znalostí evangelia a šíření je lásky.

Laborem exercens-encyklika, kterou vydal papež Jan Pavel II., roku 1981 se zaměřuje na práci, která tvoří jeden z hlavních bodů sociálního učení církve. Práce je základem všeho současného lidského bytí a zní také vše vychází. Práce prochází vývojem a lidé jsou nahrazení stroji, roste spotřeba energie při práci, která se dotýká životního prostředí. Hospodářské struktury se těmto změnám musí přizpůsobit. Svět čeká velká změna připodobňovaná průmyslové revoluci a s tím spojená nezaměstnanost. Církve nemůže dávat rady, jak probíhající změny řídit, ale jako morální autorita bude dohlížet na dodržování sociální etiky při této změně. Práce je rovněž základem rodinného života. Rodina bez práce nemůže vzniknout, protože práci vznikají prostředky pro udržování rodiny a utváří výchovný proces v rodině. Práce zajišťuje, jak podmínky pro přežití rodiny, tak i dosažení její cílů a výchovy (**LE 10**).

Sollicitudo rei socialis- vydal Jan Pavel II., roku 1987. V období vzniku této encykliky světovou společnost zmítala nezaměstnanost, bída a jsou tak ohroženy životy miliony lidí po celém světě. Papež na tyto problémy poukazuje a nabádá společnost k pomoci chudým, nemocným, opouštěným a všem těm, kterým se nedostává lékařské péče. Je zde kritizována konzumní společnost pro to, jak přehlídí tyto problémy a za to, jak se stále více utápí v mamonu. Všichni křesťané by měli jít ve stopách Ježíše Krista a šířit lásku a pomoc bližnímu svému, tak jak to dělal právě on. Podle Jana Pavla II. Je nutná reforma politické a ekonomického systému., „*Opravdový rozvoj, vyhovující potřebám, jež jsou vlastní lidské*

---

¹³ Sociální encykliky (Octogesima advenientes 4, s.268)

*bytosti, muži nebo ženě, dítěti i starci, vyžaduje – u těch, kdo se činně účastní tohoto procesu a přispívají k němu – především živé vědomí hodnoty práv všech a každého jednotlivě, jakož i nutnost hájit právo, které má každý: aby mohl plně využívat dobrodiní vědy a techniky“.*¹⁴

Centesimus annus- vydal Jan Pavel II., roku 1991 krátce po pádu komunistických režimů známých také, jako východní blok. Svět stojí na křižovatce dvou problémů: úpadek mravnosti, nárůst chudob, které doprovází nedokonalé rozdělení práce. Úpadek mravnosti je důsledkem hospodářského pokroku ve vyspělých státech, který vedl k vytouženému blahobytu a zvýšení životní úrovně, ale snížil podstatně morálku ve společnosti. Instituce rodiny je narušena, ve společnosti je duchovní prázdnota, solidarita ve společnosti klesá. Společnost se stává konzumní a morální a etické cíle nebo chování jde stranou ekonomickému zisku. Chudoba je výsledkem nerovnoměrného rozdělení práce a majetku. Rozlišení člověka na bohatého a chudého je stále jasnější. Lidé, kteří mají možnosti a mohou pomoci situace nechává chladnými. Papež uznává tržní systém, ale je nutná přítomnost mravního chování, sociální etiky a lásky ke svému bližnímu. Možnost obchodu, soukromého vlastnictví je zákonem daná člověku, jako jeho přirozenost ovšem za předpokladu sociálního citění(**Sociální encykliky: CA, s.407-473**).

Deus caritas est- vydal papež Benedikt XVI., v roce 2005. Ústředním tématem této encykliky je křesťanská láska. Láska se zde rozebírá ve své plné náboženské podstatě a popisuje její vliv na život všech lidí ve společnosti. Popisuje se zde i praktické působení lásky, jako charita, pomáháním lidem v nouzi, obětování se pro druhé. Papež zde dělí na lásku duchovní a tělesnou a popisuje důležitost obohacení lásky křesťanskou spiritualitou.

Caritas in veritate- poslední encyklika Benedikta XVI., vydaná v roce. Zároveň se jedná o poslední encykliku, která se zabývá sociálním učením církve. Tato encyklika má za ústřední bod lidský rozvoj, který se zde spojuje s pravdou a láskou. Láska je hlavní hnací silou člověka, která mu pomáhá překonat všechny překážky, sebe sama i vlastní osobní cíle a jeho zasazování za pokoj a všeobecné dobro. Pochopení pravdy a tím odhalením smyslu proč tady jsme a co máme udělat je dle mě to hlavní, co nám tato encyklika sděluje.,*Chtít*

---

¹⁴ Sociální encykliky(Sollicitudo rei socialis 33, s.387)

*obecné dobro a přičiňovat se o ně, je požadavek spravedlnosti a lásky*¹⁵. Papež se zde vyjadřuje k narůstající globalizaci a finanční krizi. Prosazuje zde i světovou politickou morální sílu, která by dohlížela na dodržování morálního zacházení.

Současné sociální učení římskokatolické církve vychází ze základu první encykliky papeže Lva XIII., která se nazývá *Rerum novarum*. Církev už nemůže pomáhat pouze v rámci charity, ale musí se zapojit, jako jeden celek. Dále se musí zapojit a stát a odbory složené ze zaměstnanců. Socialismus a jeho radikálnější verze komunismus byly zavrhnuty, jako slepé, násilné a anti-křesťanské cesty, které vedou do slepé uličky. Je kritizován i liberální kapitalismus, ale ten se dále vyvíjí a pomocí sociální nauky je možné otupit jeho ostré hrany.

Jádro sociálního učení římskokatolické církve je evangelium, morální zásady člověka a rozum. Já osobně jsem pochopil sociální učení církve, jako aplikaci křesťanských zásad a hodnot na řešení dnešních sociálních problémů. Není to žádný vládnoucí koncept nebo stranický program. Toto učení dává jasná stanoviska z křesťanského chápání světa na různé sociální problémy a postupem času je rozvádí a konkretizuje. Pro římskokatolického věřícího je sociální učení církve návodem a průvodcem, jak žít křesťanský život v podmínkách dnešní sekularizované společnosti a pomáhat zdolávat překážky, která mu tato společnost klade. Smyslem je žít harmonický život na křesťanských základech a zároveň žít v souladu se společností.

Bylo by dobré zmínit, že mimo sociální encykliky, které jsou založené na filozofickém nebo sociologickém podkladu a jsou určeny, jako obecný koncept pro celý svět, existují i sociálně pastýřské listy biskupů, které řeší sociální problémy v konkrétních státech a snaží se popsat cestu jejich řešení.

---

¹⁵<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=11492>

1.3 Principy a cíle sociálního učení římskokatolické církve

Pokusím se zde popsat několik hlavních principů celého sociálního učení církve, které jsou ve své podstatě propojeny a odděleně by nedávaly příliš smysl. Tyto body by měli pokrývat hlavní problémy společnosti ve všech jejích obdobích.

Princip lidské důstojnosti- jedná se o nejdůležitější a nejzákladnější bod celého sociálního učení římskokatolické církve, ze kterého vyrůstají všechny větve tohoto sociálního učení. Člověk byl Bohem vyvolen, aby jako jeho nejdokonalejší výtvar spravoval veškeré dílo boží, které zde Bůh na zemi stvořil. Člověk má tedy roli správce světa. I přes to, že člověk Boha zklamal opakovaně, tak nebyl zatracen a pro jeho záchranu byl seslán Bůh v lidské podobě a osobě Ježíše Krista. Křesťanství chápe lidskou důstojnost v měřítku, že člověk je ústředním bodem veškerého společenského života. Je hybatelem ústředního společenského toku a není pasivní figurkou. Byl stvořen k obrazu božímu a tudíž dokáže rozeznat dobro od zla. V dnešní době jsme svědky velkého pošlapávání lidské důstojnosti. A to nejen v zemích, kde probíhají válečné konflikty, ale i v zemích, kde se těší obyvatelé blahobytu. Konkrétně mám na mysli domácí násilí nebo nedůstojné zacházení se zaměstnanci. Fungování společnosti na základech křesťanství je zárukou ochrany lidské důstojnosti.

Společné dobro-podobně, jako lidská důstojnost je spjata s respektováním základních lidských práv a svobod. Zaměřuje se na zachování míru snahou vyhnout se tak hrůzám války. Základní služby by měly být poskytnuty všem bez rozdílu: bydlení pro všechny, zajištění lékařské péče, vzdělání, náboženská svoboda vyznání, kulturní a osobní rozvoj člověka. Zmenšování protikladu mezi bohatými a chudými. Stát musí zajišťovat a chránit podmínky, aby společné dobro přetrvávalo a bylo tak člověku umožněn harmonický rozvoj osobnosti. Společné dobro není individuální zásluha určitého jedince, ale jedná se o zásluhu celé společnosti a tudíž všech jejích členů.

Rovnoměrné rozdělení statků-hlavní poselství církve je spása lidské duše, ale chápe, že člověk ke svému životu na zemi potřebuje základní statky pro svůj život a osobní rozvoj. Člověk musí mít především možnost, aby takového majetku byl schopen dosáhnout. Zem byla darována Bohem člověku k tomu, aby jej živila. Hospodářství by se mělo řídit mravními hodnotami a tak přinášet blahobyt všem lidem. Produkce by měla být učena primárně pro člověka a ne pro zisk. Církev požaduje, aby bylo spravedlivé vlastnění statků umožněno všem, protože bohatství světa je dar od Boha pro nás všechny. Nejsou ovšem jen statky materiální, ale i duchovní a církevní povinností je tyto duchovní potřeby člověka ukojit.

Přednostně se tohoto práva má dostávat chudým, lidem na okraji společnosti a všem, kteří nemají možnosti osobního rozvoje.

Soukromé vlastnictví-tento bod vychází z předchozího bodu týkajícího se rovnoměrného rozdělení statků. Soukromé vlastnictví je základem pořádku a uspořádání lidské společnosti. Je přirozené právo každého z nás na to vlastní soukromý majetek pro naši potřebu, ale dle křesťanských zásad by jsme tento majetek neměli spravovat pouze tak, aby jen jedinec a jeho rodina těžila z jeho plodů, ale mě by obohacovat celou společnost-společné dobro. Církev razantně odmítá socialistické koncepce veřejného vlastnictví na úkor práv soukromého vlastnictví člověka. Na první pohled se zdá, že veřejné vlastnictví je pro dobro všech, ale v jádru je to vlastně krádež na celé společnosti a zbavuje tak člověka jeho práv i snahy majetek získat poctivou prací. Církev nabízí zlatý střed mezi kolektivismem a přílišným individualismem.

Princip subsidiarity - *„To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativy a vlastním přičiněním, to se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost. Stejně tak je proti spravedlnosti, když se převádí na větší a vyšší společenství to, co mohou vykonat a dobře provést společenství menší a nižší... Každý zásah například státu má členům společnosti přinášet pomoc, a nikdy je nemá pohlcovat a ničit“.*¹⁶

Stát, společnost poskytují podporu jednotlivcům, obcím a společenstvím různé velikosti v oblasti legislativy, ekonomie a instituce, ale nechává je stáły nezávislými. To čeho jsou jedinci schopni sami by za ně neměla dělat společnost a snižovat tak jejich schopnosti. Podobně to platí i pro převod kompetencí nebo činnosti, které mohou vykonávat menší obce nebo uskupení na vyšší části společnosti. Tato činnost by měla za následek úpadek řádu ve společnosti. Stát by neměl příliš zasahovat do života rodin, církví, politického dění. Vyšší část společnosti má zasahovat pouze v případě, kdy menší části společnosti.

Solidarita –spojením solidarity a víry získáváme vlastnosti typické pro křesťanství, kam patří smíření, odpuštění nebo obdarování. Největším příkladem takovéto solidarity je Ježíš Kristus, který skrze své činy ukázal pravou podstatu křesťanské lásky. Solidaritu můžeme nazvat, jako lidským svědomím, které nás vnitřně nabádá k překonávání k individualizmu. Je to jeden ze základů celého sociálního encykliky. Solidarita je důkazem lidského přátel-

---

¹⁶Sociální encyklika *Quadragesimo anno*, 79.

ství a pocitu vzájemnosti, kdy pomoc druhému berem, jako naší povinnost. Solidarita každému člověku přisuzuje stejné právo a postavení před zákonem.

Participace – tento pojem můžeme definovat, jako spolupráce, zapojení se jednotlivce do občanské společnosti. Tato spoluúčast tvoří politiku, ekonomiku, práci, kulturu a společenském životě. Participace je povinností každého křesťana, protože je cestou ke společnému dobru. Dobro musí být vždy aktivní.

Životní prostředí– tento svět byl člověku svěřen do opatrovnictví, aby z něj čerpal a díky tomu mohl zaopatřit příznivé podmínky pro sebe, svojí rodinu a celé společnosti. Ovšem také se musí o tento dar náležitě starat. Vše co Bůh stvořil má svůj smysl a poslání a člověk nemá právo ničit žádné boží dílo. V posledních letech se i církev samotná touto problematikou zabývá. Dokonce tolik, že současný papež František vydal encykliku s názvem **Laudato si'**, ve které se kritizuje nezřízený konzumní styl života, nezodpovědný životní styl a varuje před globálním oteplováním.

Základním cílem sociálního učení římskokatolické církve je **pravda**, cíle**spravedlnost** a hybnou silou **lásky**. Všechny tyto hlavní principy slouží k plnohodnotnému životu dle křesťanských zásad, které nastolují nejlepší podmínky pro založení rodiny, získání dobré práce, solidarity a míru ve společnosti. Harmonické souznění všech těchto principů vychází z Ježíše Krista a jsou pilíře křesťanské společnosti, na kterých stojí celá naše západní civilizace.

2 SOCIÁLNÍ UČENÍ CÍRKVE A RODINA

V této části teoretické bakalářské práce se rozebírá pojem rodina a její pozice v současné době. Nejdříve se zde věnuji rodině, jako předmětu sociální pedagogiky. Následně se zde popisuje pohled na rodinu z úhlu sociálního učení římskokatolické církve a také charakterizují křesťanskou rodinu, jak by měla správně fungovat a vypadat. Dále se zabývám výchovou ve křesťanských rodinách a tomu, k jakým hodnotám, prioritám tato výchova směřuje. Závěr je v této části věnován tématu tom, jak současné společenské prostředí působí na křesťanskou rodinu a její výchovu.

2.1 Sociální pedagogika a dnešní rodina

K popsaní vztahu sociální pedagogiky a předmětu rodiny je nejprve nutné pochopit co je to vlastně sociální pedagogika a čím se zabývá. Vznikla počátkem 20. století v Německu. Původně byla brána jako prostředek k výchově mládeže, která měla mravní a kriminální problémy.

V dnešní době má sociální pedagogika daleko větší pole působnosti. Hlavní posláním je zabýváním se problémy vycházejících z výchovného působení na rizikové a sociálně znevýhodněné lidi různého věku. Hlavní z těchto problémů jsou **rodinné** - nefunkční rodiny a rodičovství, nahrazená rodinná péče, **týkající se mládeže** – drogy, alkohol, dětská pornografie, agrese, týrání, dodržování práv dítěte, školní fobie a šikana, **obecné** – resocializace, sociokulturní deprivace, pomoc sociálně slabým, bezdomovectví a mnoho dalšího. Rozsah sociální pedagogiky se stále rozšiřuje v souvislosti sociálně negativními jevy. Sociální pedagogika se snaží předcházet sociálně patologickým jevům a pomáhat tvořit kvalitní způsob života v dané formě společnosti (Juzl, 2010 stránky 48-49).

2.1.1 Rodina

„V nejširším vymezení může být rodina definována jako institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané současnosti“¹⁷. Rodina je základním stavebním kamen každé společnosti a to nejen z důvodů reprodukce týkající se populace, ale i sociální způsobilosti. Chápeme jí, jako skupinu spjatou příbuzenskými vztahy. V samém středu neboli jádru je manželství, které je právně závazné a je tvořeno mužem a ženou, nebo jedinci stejného

---

¹⁷ Možný, I. 2002. Sociologie rodiny, s. 99

pohlaví, kteří jsou odpovědní za výchovu svých potomků ve společné domácnosti. Rodina zajišťuje bezpečí svým členům a zejména těm, kteří nejsou soběstační a to jak ve fyzickém, sociálním nebo kulturním ohledu. Jedná se o užší výběr ze širší sítě příbuzenství tvořeného osobami spojenými příbuzenskými vztahy a sňatky (Vavřík, 2012 stránky 38-39).

Pro sociální pedagogiku má velký význam ve výzkumném vztahu k rodině její výchovná funkce, která patří mezi hlavní úlohy této nejstarší instituce. A to především v oblasti vývoje osobnostně - povahových vlastností, typu chování nebo životních návyků, protože rodina je nejranější výchovným faktorem člověka. Další velmi důležitý aspekt se týká emocionální úlohy rodiny ve výchovném procesu dítěte, tvoří totiž pocit jistoty a bezpečí. Rodina působí především v předškolním věku a to například přípravou dítěte na vstup do školy. Časem její role ve výchově oslabuje důsledkem nástupu dalších výchovných a vzdělávacích institucí, jako je například škola. I tak nadále rodina velmi působí na budoucí profesionální zaměření dítěte, na předání zkušeností, vzorů nebo návyků ohledně zakládání vlastní rodiny a následného životního stylu. (Kraus, a další, 2011 str. 58)

Už nejstarší etické a normativní morální spisy poukazují na to, že jakmile lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu(Možný, 2002 str. 19). Tyto problémy týkající se nefunkčnosti rodiny v oblasti výchovy a rodičovství mohou nastat z různých důvodů a to například nevhodným prostředím, ve kterém se rodina nachází, násilí na dětech, negativní sociální situací, rozpadem manželství či páru, konzumací a výskytem návykových látek v rodině, přílišnou náročností požadavků rodičů na dítě nebo naopak přílišnou vstřícností. Řešením těchto problémů se zabývají odborníci na danou problematiku (sociální a speciální pedagogové, sociální pracovníci, terapeuti) přímým kontaktem s rodinou skrze instituce, ve kterých působí.

Bylo by chybné tvrdit, že rodina, jako taková neprošla postupem času, vlivem společnosti a kultury určitými změnami. Takzvaná tradiční rodina z 19. století se v mnoha případech liší od současných rodin.,*„V křesťanském kulturním okruhu měla po staletí rodina monopol na legitimní sex“*(Možný, 2002 str. 19).. V tradičních rodinách bylo nerovnoměrné postavení mezi mužem a ženou *„Tradiční model rodiny, kdy muž je v první řadě živitelem a žena pečuje o děti a domácnost“*¹⁸ pro rodiny 20. století není pravidlem. Takzvané tradiční rodiny

---

¹⁸<http://www.stejnarodina.cz/rodiny-a-spolecnost.html>

byly nukleární- tvořené mužem, ženou a dětmi. V dnešní době je nukleární rodina jen jedna z mnoha forem rodinného uspořádání a tak dnes můžeme pozorovat rodiny nesezdané, rozvedené, pěstounské, sdílené. Velké rozdíly jsou patrné i v žebříčku morálních priorit, kde tradiční rodiny byly patriarchální s jasně vytyčenými rolemi v domácnosti, přístupu k životu skrze náboženství a z míry porodnosti, která tvoří největší demografický rozdíl mezi tehdejšími a dnešními rodinami. Pro moderní rodinu je z ekonomické náročnosti dnešní doby typické, že oba rodiče pracují a přispívají na chod domácnosti, ženy jsou plně samostatné ve všech ohledech společenského života, dochází k oddalování mezigeneračního soužití a stoupá počet rozvedených párů. „Mezi mnoho důvodů rozpadu manželství patří i skutečnost, že rozvést se už dnes není společenské stigma“¹⁹ a měnící se role mužů a žen v dnešní společnosti.

2.2 Rodina z pohledu sociálního učení katolické církve

Římskokatolická církev rodinu definuje jako dobrovolné manželství muže a ženy, kteří spolu s dětmi tvoří rodinu. Manželství je ztvrzeno svátostí manželství (jedno se sedmy svátostí), které probíhá v kostele při slavení svaté liturgie za přítomnosti kněze. „Svátost manželství je znamením jednoty Krista a Církve“²⁰. Základem manželství je dobrovolný souhlas těch, kteří uzavírají manželskou smlouvu čímž se definitivně odevzdávají tomu druhému dle církevních zákonů. Smyslem manželství je dobro manželu, rození dětí a předávání víry, jako předávání božího odkazu. „Manželé mají také za úkol vést se vzájemně ke křesťanské dokonalosti“²¹. Křesťanská rodina by měla být schopná vzájemného soužití a sdílením společného životního dobra.

Manželství podle církve nesmí být polygamní, homosexuální a není možný ani rozvod. „Manželské pouto tedy stanovil sám Bůh, takže platné a dokonané manželství mezi pokřtěnými nemůže být nikdy rozloučeno“²². Jedinou formou odluky, která se používá v případech, kdy manželé nevidí jiného východiska je tělesné oddělení a ukončení společné domácnosti. I v těchto případech je toto manželství před Bohem platné a v případě, že

¹⁹http://www.rozhlas.cz/plus/proaproti/_zprava/1517349

²⁰Katechismus katolické církve-paragraf 1661

²¹<http://www.stjoseph.cz/g020.html>

²² Katechismus katolické církve – odstavec 1640

jeden z manželů uzavře civilní sňatek, dopouští se tak cizoložství a přichází o možnost docházet ke svatému přijímání., *Tito lidé však mají právo podílet se na životě Církve skrze modlitbu a Boží slovo, účastí na mši svaté, v dílech bliženské lásky a především v křesťanské výchově dětí*“ (Hrdlička, 1999 str. 96). Nový církví uznávaný sňatek je možný v případě, kdy je právoplatný/tná manžel/ka po smrti, přezkoumáním platnosti církevního sňatku od jeho počátku nebo doložením důkazů a svědků církevním orgánům, že jeden z manželů například nebral církevní sňatek, jako celoživotní smlouvu.

2.3 Výchova v křesťanské rodině

Církev nahlíží na rodinu, jako na prostředí, které je tvořeno mužem a ženou obdařené darem vzájemného si poskytování lásky i daru života. Prožívání vztahu, tradice nebo autority je součástí takovéto rodiny, která vede k uctívání Boha a mravních hodnot. Mladí jsou tímto směrem vedeni rodinou, která je nejen připraví na život ve společnosti, ale především na život podle Kristova učení (srovnání KKC, 2207).

Je bez debaty jasné, že mezi hlavní úkoly v rodině patří výchova, ale rád bych zde rozebral i jiné pole působnosti rodiny. Naučit dítě správně rozeznávat dobro a zlo je klíčové pro kvalitní morální základ., *Upřímné a dobře formované svědomí dává každému člověku-dospělému dítěti-schopnost rozlišovat mezi dobrem a zlem*“²³.

*Křesťan nemá být lhostejný k tomuto přirozenému sklonu lidských bytostí sdružovat se k dosažení dobrých cílů. Je třeba rozvíjet osobní dary, ducha iniciativy, smyslu pro odpovědnost, ochranu lidských práv, podporu a pomoc všude tam, kde nám svědomí velí nezůstat lhostejným*²⁴. Větší počet takovýchto společenství svým pozitivním působením bude moci pomáhat tam, kde jedinec nebo malé skupiny samy mnoho nesvedou. A právě křesťanská výchova v rodinách je hlavním předpokladem pro vznik těchto společenství. V křesťansky orientovaných rodinách se klade velký důraz na sociální citění., *Láska je největším sociálním přikázáním*“²⁵. Pomáháním nemocným, opuštěným, chudým bez rozdílu věku. V křesťanské výchově se obzvlášť poukazuje na rovnost mezi všemi lidmi,

²³ Kolektiv autorů, Věřím-malý katolický katechismus (2007, s.148)

²⁴ Josef Hrdlička, Věřím, Věříme (1999, s.105)

²⁵ Kolektiv autorů, Katechismus katolické církve (1889)

neboť jsme všichni děti Boží. Respektování vychází z toho, že jeden druhého bereme jako sobě rovného. Nerovnoměrné rozdělení bohatství ve společnosti nese díl na mravními sklony ve společnosti, rozumovými nebo tělesnými schopnostmi jedinců, kvalitu života. Vysoká celosvětová bída je výzva všem křesťanům, kteří mají usilovat o obecné blaho poskytující základní lidská práva, podmínky pro důstojný život a bezpečnost nám všem. Boží záměr je takový, aby se lidé navzájem potřebovali, pomáhali, sjednocovali a tak naplňovali společnost láskou (Hrdlička, 1999 stránky 107-108).

Úcta k rodičům u křesťanů vychází z Božího otcovství, které poukazuje na přirozené citové pouto mezi dětmi a rodiči. Úcta dětí k rodičům je důsledkem vůči těm, kteří je přivedli na svět a dali jim možnost harmonického života v láskyplném prostředí umožňující všestranný a plnohodnotný rozvoj jejich osobnosti. „*Neboť Pán chtěl, aby otec byl od dětí ctěn, a potvrdil právo matky u potomstva. Kdo ctí otce, usmíruje své hříchy, kdo si váží matky, jako by sbíral poklady. Kdo ctí otce, dočká se radosti na vlastních dětech a bude vyslyšen když se modlí. Kdo ctí otce, bude dlouho žít, kdo poslouchá otce, občerstvuje svou matku*“²⁶. Kvalita úcty a celkového vztahu dětí k rodičům je ukazatelem, indikátorem kvality rodinného života. Pro křesťany obzvlášť hraje velkou roli to, kdo jim dal dar víry, křtu a života v lůně církve.

Naproti tomu rodiče mají za své poslání důkladnou náboženskou a mravní výchovu svých dětí, která je téměř nenahraditelná. Děti jsou brány, jako dar Boží a jsou plně respektovány jako svébytné osobnosti, které jsou vychovány v souladu s Božím zákonem. Rodiče jsou první a nejvíce působící faktor ohledně výchovy. Dokazují to láskyplnou domácností, ve které učí své děti sebeovládání, dobrému úsudku nebo odřikáním hmotných požitků pro posílení duchovního života. Velmi důležitou úlohou tohoto rodinného prostředí je předávání daru víry a zapojení dětí do církevního života, který je bude provázet po celý jejich život. Jedná se především o naučení modliteb, postupného objasňování Božího zákona a života podle jeho nařízení. Přirozeným prostředím, kterým rodičům v tomto poslání bude nápomocné jsou místní farnosti²⁷ složené z křesťanských komunit vyznávajících stejné zásady (srov. Katechismus katolické církve 2221-2229).

---

²⁶(Sir 3,12-13.16)

²⁷ Společenství věřících pod vedením diecézního biskupa a farářů

V pozdějším věku pomáhá rodina svým dětem s volbou vhodných škol a povolání. Dospívající děti mají své právo a povinnost vybrat si v tomto ohledu směr, ale vždy se mohou obrátit na svou rodinu, jako ostrov klidu v rozbouřeném životě. Jak výchova ve víře nebo morálních zásadách probíhá formou porozumění. Nejhorší variantou je forma nátlaku, kterou rodiče své děti spíše od života podle víry odradí.

Rodiče se těší úctě, respektu či autority svých dětí, i když jsou již plně samostatné, zakládají vlastní rodiny a sami se stávají rodiči.,, *Cti otce svého i matku svou*²⁸

2.4 Prostředí a jeho kulturní vliv

Prostředí, okolí, prostor kolem nás má na naši osobnost a vývoj nezanedbatelný vliv. Je-li prostředí, ve kterém žijeme klidné a stabilní dopomáhá tak kladně vyvíjet naší duševní a charakterovou stránku, která je důležitá pro kvalitní integrační proces do společnosti. Základem takového prostředí je samozřejmě rodina, neboli domácnost. Prostředí nás svým každodenním kontaktem s naší osobou mění a my na něj reagujeme a zároveň ho tak ovlivňujeme. Prostředí, ve kterém žijeme nám dává zábrany svými pravidly, ukazuje nám co smíme a co ne. Zajišťuje nám ochranu a bezpečí. Každé prostředí má svoje specifika, kterými je tvořeno. Naše prostředí je tvořeno sekularizovanou společností s důrazem na svobodu jednotlivce a je součástí světového západního globálního systému.

Prostředí můžeme rozdělit na biologické a sociální. Mezi biologické prostředí patří například genetická výbava jedince nebo životní prostředí, ve kterém žije. Sociálním rozumíme situace, které na nás působí a to na různých místech společnosti nebo formováním a ustanovením mantinelů ovlivňující naše chování.

Výchova je s prostředím úzce spjata. Činnost co člověka vzdělává a posouvá ho tak dále musí probíhat za jistých podmínek, které nazýváme edukačním prostředím. „*Edukační prostředí je dáno jednak fyzikálními podmínkami, jednak zúčastněnými subjekty, jejich komunikací a psychosociálními vztahy. Zúčastněné subjekty a jejich vzájemné vztahy pak vytvářejí určité edukační klima (např. v rodině, ve škole apod.)*“ (Kraus, a další, 2011 str. 31). Prostředí ovlivňuje výchovu a výchova mění prostředí.

---

²⁸ (Dt 5,16: Mk 7,10)

„Výchovný cíl je kategorie historická. Mění se s epochou, se společenským zřízením, se státem, národem i třídou, s ideologií a kulturou. Jiné jsou výchovné cíle v antice, jiné jsou výchovné cíle středověké“ (Kraus, a další, 2011 str. 34). Ve výchově je nutná orientace na potřeby současné společnosti, aby byl člověk schopen rozvíjet společnost a sám dosahovat úspěchů.

„Po roce 1990 dochází ke globálnímu rozšíření změn, které v západní Evropě a v Americe začaly již koncem sedmdesátých let. Zejména jde o nebývalé rozšíření komunikačních technologií. Ty způsobují, že události po celém světě se ovlivňují téměř v reálném čase. Další podstatnou změnou je pak komplex ekonomických opatření omezujících roli vlád v hospodářství. K tomu přistoupil pokrok v aplikaci vědeckých poznatků do praxe, například v oblasti biotechnologií, nanotechnologií, umělé inteligence. V důsledku toho je osud každého člověka ovlivňován stále více faktory, tedy i možnými riziky.“ (Mühlpachr, a další, 2010 str. 16)

II. PAKTICKÁ ČÁST

3 METODIKA A VÝZKUM

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jakou roli hraje sociální učení církve v rodinách v dnešní společnosti. Rozhovory jsem prováděl s rodinami, které žijí v duchu křesťanské výchovy. Zvolil jsem kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor. Interpretace dat byla provedena analytickým kódováním: do svého výzkumu jsem použil otevřené kódování, které se zabývá označením a vytvářením kategorií. V každé otázce s rodinami diskutuji jednotlivé otázky a samostatně si je ověřuji.

Výzkum byl proveden se pěti rodinami, jejichž děti jsou vychovávány v hodnotách katolické církve. Informantů bylo deset- pět žen a pět mužů. Výzkum jsem prováděl od ledna do srpna roku 2016.

3.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Hlavní cíl : Zjistit, jaké hodnoty, nebo priority, které vychází ze sociálního učení katolické církve a také principy v manželství chce rodina předat svým členům

Dílčí výzkumné otázky:

Jak posilovat hodnoty, které považuje katolická církev za důležité pro rodinu?

- Jak se změnil pohled na výchovu v rodině?
- Co (kdo, jaké služby) rodinám pomáhá ve výchově k křesťanským tradicím?

3.2 Metoda a technika výzkumu

V předešlých kapitolách jsem se snažil vysvětlit teoretické poznatky, které souvisí s tématem mé bakalářské práce. Hlavní cíl práce byl položen takto:

„Co za hodnoty nebo priority ze sociálního učení římskokatolické církve týkající se rodiny a manželství chce rodina, jako zdroj hodnot předat svým členům?“

V této praktické části se chci zaměřit na provedení výzkumu, techniku sběru dat, limity, výzkumné a dílčí výzkumné otázky.

Z metod kvalitativní strategie jsem si zvolil formu polostrukturovaných rozhovorů, které jsem se souhlasem informantů nahrával na diktafon. Vytvořil jsem si strukturu otázek, v některých případech jsem informantům pokládal další dodatečné otázky.

Při některých rozhovorech jsem musel pozměnit mírně otázku, aby ji dotazovaný pochopil. Tyto rozhovory trvaly přibližně 40minut.

Účastníci výzkumu

Oslovil jsem celkem šest rodin, které jsou sezdány církevním sňatkem a mají již své potomky.. Uvádím údaje o informantech- věk, pohlaví, počet dětí. Jména informantů a jejich rodinných příslušníků jsou v zájmu zachování anonymity změněna.

Kontext výzkumu a informanti

6 respondentů, 2 muži a čtyři ženy ve věku od 23 let do 34let

3.3 Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu

Pro zjištění, jaké učení sociální církve předávají rodiny dětem byly použity výpovědi dotazovaných respondentů, které byly rovněž v rámci výzkumného šetření vyhodnoceny.

Rodina č. 1

Veronika a Aleš, 3dětí, církevní sňatek v roce 2007

Veronika i Aleš byli vychováváni v tradici křesťanské výchovy. Oba pocházejí z početné rodiny, Alešův bratr je knězem v římskokatolické církvi. Společně vychovávají tři děti. Jejich sňatek byl zpečetěn v r. 2007.

Rodina č. 2

Jana a Karel, 1 dítě, církevní sňatek v roce 2013

Jana nebyla vychovávána ve věřící rodině, nechala se pokřtít v r. 2005 z vlastní iniciativy. Karel pocházel z rodiny ateistů, kteří nechávali pokřtít děti z tradice. Společně vychovávají jednoho syna. Jejich sňatek byl v r. 2013.

Rodina č. 3

Kristýna a Rudolf, 1 dítě, dosud nesezdáni

Kristýna vyrůstala v rodině, kde křesťanství považují jako nutnost. Rudolf vyrůstal v zahraničí a křesťanství akceptuje, ale nedává mu hlubší význam. Společně vychovávají jednoho syna, dosud nejsou sezdáni.

Rodina č.4

Monika a Tomáš, 1 dítě, církevní sňatek v r. 2014

Monika i Tomáš pocházejí z Jižní Moravy, kde je tradice křesťanství velice rozšířená. Jejich rodiny byly celé vychovávány v tradici křesťané výchovy. Společně vychovávají jednoho syna. Církevní sňatek proběhl v r.2014

Rodina č.5

Lucie a Michal, bezdětní, dosud nesezdáni

Lucie byla vychovávána v rodině ateistů, kteří byli ovládáni érou komunismu. Michal vyrůstal v rodině, kde nikdo nevěří v křesťanského Boha a něčemu nadpřirozenému se vyhýbají. Žijí společně dva roky ve společné domácnosti. A plánují sňatek v r. 2017

Analýza dílčích cílů

Analýzou rozhovoru s rodinami jsem stanovené dílčí cíle rozčlenil do jednotlivých kategorií, v nichž cíle, které jsem si stanovil se zaměřují na konkrétní oblasti výzkumu. Kategorie jsou doplněny o přesné citace mých respondentů. Zaměřuji se na oblasti v kategoriích:

1. Sociální problémy společnosti

Tento bod uvádím z důvodů zjištění, jak moc učení katolické církve může předcházet nebo řešit vzniklé patologické nebo sociální problémy v dnešní společnosti. Jde o to reflektovat učení církve k kontextu problému dnešní doby.

2. Význam sociálního učení církve pro sociální pedagogiku a výchovu

Cílem tohoto bodu je zjištění, jak může sociální učení církve, výchovné a mravní metody přispět svými poznatky sociální pedagogice jako vědnímu oboru zabývající se problematikou výchovy a rodin. Jak toto učení pomáhá předcházet nebo řešit tyto problémy

3. Jak ovlivňuje učení církve fungování rodiny

Každá rodina má své vzorce chování. Křesťanské rodiny jsou silně ovlivněny učním církve, které zavazuje rodiny chovat se a žít podle Božích zákonů. Jde o popis ovlivnění těchto rodin těmito zásadami.

4. Jak moc se dá v dnešní společnosti aplikovat křesťanská výchova

Dnešní společnost je značně odlišná od dob takzvaných tradičních rodin. Žijeme v globálně propojeném světě, ve kterém platí jiné hodnoty a zásady. Uplatňováním křesťanských zásad může působit zastarale nebo dokonce konfliktně s požadavky dnešní sekularizované společnosti.

5. Kvalitu vztahu v rodinách

Základem každé dobře fungující rodiny jsou dobré vztahy mezi jejími členy. Rodina, která spolu tráví společné chvíle volna dohromady a dokáže kvalitně komunikovat nebo řešit navzájem vlastní problémy má daleko větší šanci, že nebude docházet k rodinným konfliktům

1. Sociální problémy společnosti

Tento bod uvádím z důvodů zjištění, jak moc učení katolické církve může předcházet nebo řešit vzniklé patologické nebo sociální problémy v dnešní společnosti. Jde o to reflektovat učení církve k kontextu problému dnešní doby.

Rodina č. 1

Veronika: „*Dnešní největší sociální pohromou je dle mého názoru chudoba a obrovské množství dětí, které vyrůstají bez rodičů v naprosto nevyhovujících podmínkách. Zejména v zemích třetí světa.*“

Aleš: „*Podle mě je to krize solidarity mezi lidmi. Lidé jsou na sebe zlí a celá společnost je nakažená zlem. Myslím, že to bude absencí víry ve společnosti.*“

Rodina č. 2

Jana: „*Nerovnoměrné rozdělení majetků ve společnosti. Politici a obří firmy stále bohatnou a obyčejní lidi stále více chudnou.*“

Karel: „*Řekl bych, že asi chudoba, nedostatek práce a málo ochotných lidí ve společnosti.*“

Rodina č. 3

Kristýna: „*No jednoznačně to bude velké množství opuštěných dětí po celém světě. Je to hrozné, když si uvědomíte kolik dětí nemůže být se svojí rodinou a místo toho někde trpí.*“

Rudolf: „*Krize rodiny. Vyrůstal jsem mimo Českou republiku a můžu potvrdit, že rodina je v krizi. Každé páte manželství se rozpadne a děti to odnesou nejvíc.*“

Rodina č. 4

Monika: „*Řekla bych, že ztrátou lidství, nebo solidarity. Každý myslí je sám na sebe a ostatní lidé ho nezajímají.*“

Tomáš: „*Jako křesťan bych řekl, že ztrátou víry ve společnosti. Lidé nemají žádné zábrany.*“

Rodina č. 5

Lucie: „*Žádná morálka. Nikdo nemá žádnou odpovědnost a pak tak vypadá.*“

Michal: „*Celková bída v celém světě. Lidé nemají z čeho žít.*“

Z odpovědí členů rodin jsem pochopil, že sociální problémy dnešního světa jsou velmi výrazné a nebyl jediný dotazující, který by dlouho váhal, co odpoví. Společným bodem všech odpovědí byla celospolečenská krize spolčenosti zejména týkající se lidské nerovnoměrného rozdělení bohatství ve společnosti, solidarity a opuštěných dětí ve světě.

2. Význam sociálního učení církve pro sociální pedagogiku a výchovu

Cílem tohoto bodu je zjištění, jak může sociální učení církve, výchovné a mravní metody přispět svými poznatky sociální pedagogice jako vědnímu oboru zabývající se problematikou výchovy a rodin. Jak toto učení pomáhá předcházet nebo řešit tyto problémy

Rodina č. 1

Veronika: *„Určitě může. Katolická církev se velmi zaměřuje na rodinu a dává i osobní rady do života. Rozhodně se tímto chováním dá předcházet rodinným rozepřím.“*

Aleš: *„Katolická nauka staví na morálních základech, které v dnešní společnosti velmi chybí. Rozhodně má co přinést například do oblasti výchovy. Katechismus by doporučil jako zdroj.“*

Rodina. č. 2

Jana: *„Myslím, že asi nejvíce tomuto vědnímu oboru učení církve mohlo dát v oblasti rodinného života a výchovy.“*

Karel: *„Dle mě asi v tom, jak by člověk měl žít a při tom neublížovat nikomu z ostatních lidí.“*

Rodina č. 3

Kristýna: *„Ve všech svých ohledech. Katolická církev hlásá Ježíšův odkaz, kterým je šíření lásky k bližnímu svému.“*

Rudolf: *„Řekl bych, že například k nabádání pomoci chudým a nemocným.“*

Rodina č. 4

Monika: *„Dle mého názoru úplně ve všem, ale jestli mám dát nějaký konkrétní případ, tak třeba různá sociální křesťanská zařízení fungujících podle předpisů církve.“*

Tomáš: *„Odpuštěním. Církev hlásá milost a smír. Kdyby si lidé více odpouštěli nebylo by tolik rozepří.“*

Rodina č. 5

Lucka: *„V záležitostech rodiny a výchovy. V tomto ohledu nemá církev konkurenci“*

Michal: *„Asi v oblasti sociální pomoci, jako je například charita.“*

Každá z dotazovaných rodiny našla okruhy v učení církve, které by dle nich mohly obohatit sociální pedagogiku a výchovu. A to dokonce i nevěřící členové. Často byla zmiňovaná rodina a to z důvodu, že katolická církev uctívá rodinu, jako svátost a dbá na to, aby rodina byla stále při sobě, dohlížela na výchovu a nikdy se nerozpadla. Dalším často zmiňovaným přínosem má být morální učení církve, které nabádá člověka k poctivému životu, zvěstování lásky a pomoci druhým skrze různá uskupení patřící pod církev.

3. Jak ovlivňuje učení církve fungování rodiny

Každá rodina má své vzorce chování. Křesťanské rodiny jsou silně ovlivněny učením církve, které zavazuje rodiny chovat se a žít podle Božích zákonů. Jde o popis ovlivnění těchto rodin těmito zásadami.

Rodina č. 1

Veronika: „*Já osobně si neumím představit žít jinak. Byla jsem tak vychována svými rodiči a nyní vychovám takto své děti. Především to ovlivní výchovu dětí, ale i manželský život, který tak dostává naprosto jiný rozměr.*“

Aleš: „*Život rodiny ve víře je něco nesrovnatelně jináčího a hezčího než život klasické rodiny. Krása Kristova učení člověka naprosto nadchne a pohltní. Člověk si připadá součástí celku.*“

Rodina č. 2

Jana: „*Ve výchově našeho dítěte. Sama jsem nic takového v dětství nezažila a už nyní vidím ten rozdílný přístup.*“

Karel: „*Ve vzájemném soužití se svou manželkou. Cítím k ní větší důvěru.*“

Rodina č. 3

Kristýna: „*V přípravě na náš budoucí manželský život a v pokračování předávání daru víry našemu dítěti. Chci pro svou rodinu to nejlepší, proto vím, že toto učení je jasná volba.*“

Rudolf: „*V mém případě to bude předmanželská příprava, která ve vás probouzí skutečně zajímavé otázky o smyslu manželství a závazku k rodině.*“

Rodina č. 4

Monika: „*Tady je těžké odpovědět, protože život ve víře je diametrálně jináčí. Pro nás křesťany je to boží pouto, která nás vzájemně spojuje a vede dopředu. Rodina není spojená jen lidskou láskou, ale je protknuta působením svaté matky církve.*“

Tomáš: „*Pro mě by samotné manželství bez Božího požehnání nemělo smysl. Jako otec a manžel beru za povinnost uživit svoji rodinu a pěstovat v ní křesťanskou víru.*“

Rodina č. 5

Lucka: „*V dodržování Božích přikázání a předáváním víry svým dětem. V mém případě především v přípravě na budoucí manželský život.*“

Michal: „*Osobně moc nevím. V tomto ohledu to nechám spíš na své přítelkyni.*“

V tomto bodě byla jasná shoda v tom, že křesťansky založené rodiny nebo páry vidí hlavní ovlivnění v kvalitě rodinného života a výchově dětí. Předávání víry svým dětem a příprava na jejich život v luně církve k tomuto životu nenahraditelně patří. Dotazované rodiny uvedly, že jim jejich rodinný život takto vyhovuje a rozhodně by neměnily. Dalším společným znakem odpovědí těchto rodin je, že se cítí být součástí něco ohromného. Budoucí páry uvedly, že jim připadá předmanželská příprava vhodná nebo zajímavá z důvodu rozebrání smyslu manželství a jeho budoucího poslání.

4. Jak moc se dá v dnešní společnosti aplikovat křesťanská výchova

Dnešní společnost je značně odlišná od dob takzvaných tradičních rodin. Žijeme v globálně propojeném světě, ve kterém platí jiné hodnoty a zásady. Uplatňováním křesťanských zásad může působit zastarale nebo dokonce konfliktně s požadavky dnešní seku- larizované společnosti.

Rodina č. 1

Veronika: „*Dnešní doba přináší různá úskalí a vychovávat tak své děti podle křesťanských zásad není vůbec jednoduché. Všeobecný pokles morálky, který je posilnění pomoci všu- dypřítomného propojení internetu jen umocňuje nástrahy na naše děti.*“

Aleš: „*Za minulého režimu bylo křesťanství sice bráno, jako opium lidstva, ale společnost nebyla tak zkažená. Jistě všudypřítomné udávání nebo trestání za víru bylo hrozné. Já mám spíše na mysli, že dnes neplatí žádné zásady a vše je povoleno. Nejsou žádné mantinely.*“

Rodina č. 2

Jana: „*Jde to znát při výchově mého dítěte. Nejvíce asi na nevhodných pořadech, které se pouštějí v televizi. Nikomu není nic svaté.*“

Karel: „*Dnes je jakákoliv výchova náročná. Ta křesťanská především. Mám takový pocit, že udržet trochu normální rodina je velká dřina.*“

Rodina č. 3

Kristýna: „*Přiznám se, že mám obavy z výchovy svého dítěte v dnešní době. Nechci mu vše zakazovat a být za tyrana, ale jsou jisté meze, které se nepřekročí. Na druhou stranu člověk nesmí být pouze negativní a musí věřit, že to dobře dopadne.*“

Rudolf: „*Ze zahraničí mám zkušenosti s liberální výchovou a mohu potvrdit, že to není zrovna dvakrát nejlepší cesta. Doufám, že nám podaří najít rozumný most mezi dnešní do- bou a morálními principy.*“

Rodina č. 4

Monika: „*Je to náročné, ale věřím, že když má člověk kolem sebe dobré lidi, jako je napří- klad naše farnost, není ani tato doba nepřekonatelným problémem. Základem je najít zdravé spojení naší křesťanské víry a s požadavky dnešní doby.*“

Rudolf: „*Jako otec budu dbát na to, aby naše rodina byla vždy na té správné cestě. Zároveň chci naše děti připravit na život v dnešní době. Chci jim být příkladem toho, že i v dnešní době lze věřit v Boha a zároveň fungovat v rámci společnosti.*

Rodina č. 5

Lucka: „*Dnešní doba je zkažená kultem sexu. Vše je povrchní a každý se stará o uspokojení svých potřeb. Ano, v dnešní době vychovávat dítě podle učení církve musí být velmi obtížné.*

Michal: „*Pocházím sice z ateistické rodiny, ale musím uznat, že dnešní doba je celkem zvrhlá. Sama výchova musí být velmi náročná a o křesťanské výchově raději ani nemluvě.*

Z toho co jsem vypožadoval mohu soudit, že dnešní křesťanské rodiny nebo páry mají vážné obavy z dnešní doby ohledně výchovy. Často jsem se setkal s odpovědí, že v dnešní době není nikomu nic svaté a vše je dovoleno. Dotazovaní mají pocit, že jejich výchova na základě křesťanství je ovlivňována dnešní sekularizovanou společností, která své morální zásady vidí jinde. Ovšem pohled dotazovaných na dnešní dobu není pouze negativní. Věří, že jejich cesta je ta pravá, a že s menší pomocí svého okolí dokážou své děti vychovat v křesťanském duchu, který nebude bránit v začlenění jejich dětí do společnosti. Dotazovaní měli také obavy z toho, aby u nich samotných nedocházelo k rozmělnění jejich způsobu života v kontextu s dnešní společností.

5. Kvalitu vztahu v rodinách

Základem každé dobře fungující rodiny jsou dobré vztahy mezi jejími členy. Rodina, která spolu tráví společné chvíle volna dohromady a dokáže kvalitně komunikovat nebo řešit navzájem vlastní problémy má daleko větší šanci, že nebude docházet k rodinným konfliktům

Rodina č. 1

Veronika: „*Sama pocházím z veliké rodiny, která hodně dbala na to, abychom co nejvíce volného času trávil spolu. Se svými dětmi to děláme podobně a navíc k nám často jezdí další příbuzní. Zatím nám to vychází, tak jak jsem si představovala*“.

Aleš: „*Manželka je na mateřské a tak musím do práce chodit na přesčasy, ale každou volnou chvíli se snažím trávit se svou rodinou.*“

Rodina č. 2

Jana: „*Bohužel nebýváme spolu tak často, jak bych si představovala. Manžel jezdí na služební cesty, ale vždy se nám to snaží vynahradiť.*“

Rudolf: „*Bývám často pryč skrze svojí práci, ale mám v plánu dát výpověď a najít takovou práci, která mně umožní trávit s rodinou více času. Každopádně vztahy v rodině máme výborné.*“

Rodina č. 3

Kristýna: „*Jako pár mám dobré vztahy. Sem tam se pohádáme, ale není to nic vážného. Doufám, že se svým dítětem budeme moci trávit co nejvíce společného času. Trochu se obávám jeho puberty.*“

Rudolf: „*Jsem toho názoru, že rodina by měla spolu trávit hodně času. Snad se to bude dařit i nám. Z dětství jsem zvyklý na dobrou komunikaci uvnitř rodiny.*“

Rodina č. 4

Monika: „*Naše rodina hodně komunikuje a podniká různé výlety. Společné strávený čas je to nejlepší pro rodinu. Samozřejmě v těchto chvílích mluvíme i o Bohu a naší víře.*“

Rudolf: „*Miluji výlety, jízdu na kole, turistiku. A pokud možno s mojí rodinou, kterou nade všechno miluju. Sem tam máme doma nějaký drobný incident, ale Bohu díky se nejedna o nic tak vážného, aby to narušilo náš harmonický vztah.*“

Rodina č. 5

Lucka: „*S přítelem žijeme ve vlastní domácnosti a času spolu trávíme tudíž hodně. Máme si neustále co říct. Jediný možný zádrhel vidím v jeho racionální přístupu k náboženství, ale věřím, že tento problém spolu překonáme.*“

Michal: „*S Luckou jsme si padli přímo do noty. Chodíme často do divadla nebo na výlety. Žádné větší problémy jsme spolu neměli a ani mít podle mě nebudeme.*“

Z odpovědí od dotazovaných jsem pochopil, že vztahy mezi sebou mají dobré a příkládají jim patřičnou důležitost. Ať už páry nebo rodiny chtějí spolu trávit spolu co nejvíce času. Právě společné strávený čas tvoří v těchto rodinách ty největší momenty pohody a tím možnosti povykládat si o tom, co koho trápí nebo zajímá. U některých rodin není možné trávit tolik společného času, ale nevypadá to, že to mělo na tyto rodiny nějaký zásadní negativní vliv. Ve voleném čase se samozřejmě věnují náboženské tematice a životu s ní spojeným.

Shrnutí

Hlavním cílem této práce bylo popsat, jaké hodnoty vycházející z katolického učení církve předávají svým dětem rodiče a jestli byly nutné nějaké ústupky nebo úpravy skrze dnešní dobu.

Co tedy tyto rodiny předávají? Především nejsilnějším tématem hned po víře samotné je důležitost lásky, rodiny a principy jejího fungování v souladu s katolickou církví. Kladen je důraz na rodinu jako instituci, která má právo a povinnosti vychovat své děti tak, aby se plně začlenily do společnosti a zároveň zůstali věrni své víře. Základem této výchovy je morální přesvědčení čerpající z křesťanských zdrojů katolické církve.

Tyto rodiny jsou znepokojeni vývojem v dnešní společnosti. Nejde o strach z osobního ohrožení, ale o morální a hodnotové priority současné společnosti. Vnímavé jsou i k současným sociálním problémům ve společnosti, které většinou přisuzují špatně rozdělenému bohatství ve společnosti, nedostatku solidarity nebo lidského mamonu.

Předáváním křesťanských hodnot nepodléhá změnám ve společnosti, ale jsou předávány tak, aby co nejvíce byly zachovány a přitom docházelo k co nejmenším názorovým kolizím.

3.4 Diskuze

Téma sociálního učení katolické církve a výchovy v křesťanských rodinách je velmi rozsáhlé a rozvětvené. Proto vím, že v této práci nemůžu zmapovat zdaleka vše. Při tomto výzkumu jsem došel k zajímavým výsledkům, které potvrzovala některá tvrzení z teoretických pramenů.

Jako významný pozitivní fakt mně přišlo, že většinu rodin znám osobně a zbytek od vidění. Díky této skutečnosti se mně tyto rodiny více otevřely a předešly jsme tak počátečnímu nedůvěřivému nebo opatrnému přešlapávání na místě. U rodin, které znám spíše od vidění zpočátku trochu trvalo než jsme začali mluvit plně otevřeně a uvolněně, ale po několika sezení jsme se dostali na podobnou úroveň, jako u první skupiny rodin. Je faktem, že při rozhovorech s lidmi, které znám osobně může dojít ke zkreslení výsledků skrze citové pouto mezi námi nebo z důvodu, že si tito lidé své odpovědi vykrášlí, aby se tak vyhnuli pro ně nepříjemnému odhalení. Zprvu jsem měl i obavy z páru nebo rodiny, kdy jeden z partnerů nebyl věřícím nebo se k víře dostali později. Tyto obavy se ukázaly téměř liché, protože většina dotazovaných o této problematice celkem dobře věděla.

ZÁVĚR

Celá tato bakalářská práce se zabývá sociálním učením katolické církve se zaměřením na rodinu. U těchto rodin zároveň zkoumá, jaké hodnoty ze širokého učení katolické církve má pro ně nejpodstatnější význam. Důležitou roli zde hraje předávání těchto hodnot v souladu s dnešní sekularizovanou společností, ale při tom nepozměnit jejich význam. Rodina je primární jednotkou nejen celé společnosti, ale i křesťanství, ve kterém symbolizuje vztah Ježíše Krista a církve. Jedině rodina má právo a povinnost podle křesťanů darovat život dalším generacím a vychovávat je dle Božích zákonů. V době, kdy instituce manželství prochází krizí, nabízí učení katolické církve stabilní rodinné zázemí vycházející z morálních hodnot, etiky a celoživotního slibu spojující manželství až do smrti. Také jsem touto prací chtěl objasnit různé pojmy a zdroje, ze kterých vychází katolická církev.

Teoretická část bakalářské práce popisovala historii katolické církve od její raných počátků, ve kterých se formovalo samo učení křesťanství až po její rozdělení na několik dalších církví, které bylo zapříčiněno rozdílnými výklady víry nebo mocenskými konflikty. Dále tato část rozebírala postupný vznik a vývoj sociálního učení. Vůbec první kodex křesťanské víry představuje Starý a Nový zákon, ze kterých v průběhu staletí čerpaly všechny nauky církve až po samotné sociální encykliky, které reflektovaly problémy své doby.

Praktická část mé bakalářské práce měla objasnit hlavní cíl této práce, a to předávání křesťanských hodnot v rodinách s ohledem na dnešní dobu. Při zpracovávání odpovědí se mně potvrdilo a překvapilo, že sociální nebo spíše celkové učení katolické církve zásadně ovlivňuje chod rodin, které byly v mém výzkumném vzorci. Praktickou část jsem vytvořil pomocí kvalitativního výzkumu a použitím polostrukturovaných rozhovorů.

Během práce jsem dospěl ke zjištění, že předávání křesťanských morálních hodnot je zásadně ovlivněno vírou nebo křesťanskou výchovou rodičů v jejich dětství. Důležité pro předávání hodnot byly společné chvíle s rodinou, při kterých mohla rodina diskutovat o významech, nebo některých názorech, které nebyly dětem zcela jasné. Rodiče se nesnaží své děti do víry nutit metodou, kdy se vše musí učit povinně, ale snaží se u nich probudit zájem o tyto témata. Jako hlavní předávaná hodnota v těchto rodinách je tradice samotné rodiny. Rodiče se velmi snaží být dobrým vzorem svým dětem a dávat jim tak příklad vhodného manželství a rodiny žijící podle učení katolické církve. Manželství vysvětlují, jako doživotní svazek spojující muže a ženu, který je posvěcený samotným Bohem s úko-

lem vychovat své potomstvo podle svatého přikázání. Největším úskalím předávní těchto hodnot jsem spatřil v dnešní sekularizované společnosti. V jistých ohledech se tradiční učení katolické církve velmi vzdaluje trendům současné doby, a pro křesťany je o to náročnější najít kompromis pro vlastní život nebo výchovu podle víry. Jde zejména o téma předmanželského sexu, potratů a stavu morálky dnešní společnosti. Nejpřirozenějším prostředím takovýchto rodin jsou místní farnosti, kde tráví čas s rodinami nebo lidmi dodržující stejné životní rituály.

Sociální učení katolické církve dokáže aktivně reflektovat sociální problémy dnešní doby, především díky sociálním encyklikám, které reagovaly na sociálně negativní jevy v různých časových horizontech společnosti. Církev působí v tomto tím, že ukazuje lidem, jak předejít těmto životním těžkostem, ale také dokáže nabídnout pomoc skrze své instituce zabývající se tímto tématem.

Docházím k závěru, že učení katolické církve může být inspirativním zdrojem pro sociální pedagogiku nebo zásady výchovy. Morální a etické zdroje tohoto učení aplikované od raného dětství nabízí výchovný směr založený na křesťanské víře pramenící z lásky k bližnímu svému, vybízí k solidaritě a aktivnímu zapojování se do společnosti ku prospěchu nás všech. Chtěl jsem touto prací přiblížit sociální učení katolické církve, z čeho vychází a čerpá. Doufám, že tímto pomohu většímu povědomí společnosti o tomto tématu, který u nás bohužel není příliš velký z důvodu dlouholeté proticírkevní totalitě.

Využití této práce si dokážu představit v hodinách náboženské nauky nebo jako inspiraci pro pedagogy vyučující křesťanskou nauku, etiku a také vychovatele.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANZEBACHER, ARNO. *KŘESTANSKÁ SOCIÁLNÍ ETIKA: ŮVOD A PRINCIPY.* BRNO: CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY. 2004. ISBN 80-7195-082-3

BARTHOLOMEW, RICHARD; GUEST, MATHEW; HARVEY, GRAHAM; MANNING, RUSSEL LE; STUDHOLME, ALEXANDER. *30 VTEŘIN NA NÁBOŽENSTVÍ.* EAST SUSEX: FORTUNA LIBRI. 2012. ISBN-978-80-7321-639-9

BECKOVÁ, Eleonore. *Věřím: malý katolický katechismus.* Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství. 2007. ISBN 80-7178-016-2

HRDLÍČKA, Josef. *Věřím, věříme: poznáváme katechismus katolické církve.* Olomouc: Maticе cyrilometodějská s.r.o. 1999. ISBN 80-7266-021-7

KOLEKTIV AUTORŮ, *Sociální encykliky.* Praha: Zvon. 1996. ISBN 80-7113-154-7

KOLEKTIV AUTORŮ. *Youcat.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. 2011. ISBN 978-80-719.5-564

KRAUS, Blahoslav; JŮZL, Miloslav; TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Teorie výchovy.* Brno: Institut mezioborových studií. 2011. ISBN 978-80-87182-04-8

MOŽNÝ, IVO. *Sociologie rodiny.* Praha: Slon. 2002. ISBN 80-86429-05-9

VAVŘÍK, Michal. *Základy sociologie.* Brno: Institut mezioborových studií. 2012.

Internetové zdroje:

[1] www.cirkev.cz [online] 5. 2. 20016 [cit. 2016-30-08] Dostupné z: www.cirkev.cz

[2] www.dejepis.com [online] 16. 3. 20016 [cit. 2016-30-08] Dostupné z: www.dejepis.com

[3] www.radiovaticana.cz [online] 1. 4. 2015 [cit. 2016-04-12] Dostupné z: www.radiovaticana.cz

[4] [www. socialni-uceni.signaly.cz](http://www.socialni-uceni.signaly.cz) [online] 25. 2. 20016 [cit. 2016-30-08] Dostupné z: www. socialni-uceni.signaly.cz

[5] www.stejnarodina.cz [online] 8. 2. 2016 [cit. 2016-08-01] Dostupné z:
www.stejnarodina.cz

[6] www.stjoseph.cz [online] 5. 2. 2016 [cit. 2016-04-12] Dostupné z:
www.stjoseph.cz

[7] www.rozhlas.cz [online] 5. 2. 2016 [cit. 2016-04-12] Dostupné z:
www.rozhlas.cz

[8] www.vira.cz [online] 6. 7. 2016 [cit. 2016-30-08] Dostupné z:
www.vira.cz

KOLEKTIV AUTORU. *KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE*. KOSTELNÍ VYDŘÍ: KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ. 2002. ISBN 80-7192-473-3

PETROSSILO, PIERO. *KŘESŤANSTVÍ OD A DO Z*. KOSTELNÍ VYDŘÍ: KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ. 1995. ISBN 80-7192-365-6

JŮZL, MILOSLAV. *ZÁKLADY PEDAGOGIKY*. BRNO: INSTITUT MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ. 2010. ISBN 978—80-87182-02-4

MÜHLPACHR, PAVEL; VAVŘÍK, MICHAL. *SOCIÁLNÍ PATOLOGIE*. BRNO: INSTITUT MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ. 2010

Internetové zdroje:

www.rozhlas.cz [online] 5. 2. 2016 [cit. 2016-04-12] Dostupné z:

www.rozhlas.cz

www.socialni-uceni.signalny.cz[online] 25. 2. 2016 [cit. 2016-30-08] Dostupné z:

www.socialni-uceni.signalny.cz

www.stejnarodina.cz[online] 8. 2. 2016 [cit. 2016-08-01] Dostupné z:

www.stejnarodina.cz

www.stjoseph.cz[online] 5. 2. 2016 [cit. 2016-04-12] Dostupné z:

www.stjoseph.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č.1	strana 14
Obrázek č.2	strana 19

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Informovaný souhlas

Příloha P2: Doslovný přepis rozhovoru

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

PŘÍLOHA P1:

Informovaný souhlas

Univerzita Tomáše Bati

Institut mezioborových studií

Londýnské náměstí 4

Brno

Fakulta humanitních studií

Petr Veleba

Informovaný souhlas:

Název výzkumu:

Sociální učení církve

Poučení:

Byl/a jsem poučen/a o průběhu, cílech a mé účasti v tomto výzkumu a souhlasím se svou účastí ve výzkumném projektu. Byl jsem informován o následujících skutečnostech:

Moje osobní data (jméno a další) budou následně zachována v anonymitě. Mám možnost výhrad k probíhajícímu výzkumnému procesu a mám možnost kdykoli přerušit spolupráci.

Souhlas:

Na základě poučení souhlasím se svou účastí v daném výzkumném projektu. Souhlas s účastí v tomto výzkumu dávám dobrovolně, svobodně a bez nátlaku s vědomím, že účast v tomto daném výzkumu mohu kdykoli ukončit. Souhlasím s nahráváním rozhovoru, tak, aby bylo možné jej poté přepsat a využít jej v analytické (výzkumné) části bakalářské práce.

V Brně dne .....

Podpis: .....

PŘÍLOHA P I: DOSLOVNÝ PŘEPIS ROZHOVORU

Rozhovor s rodinou č. 1

Úvodní otázky:

Tazatel: Jak u vás panuje nálada?

Veronika: „*Dobrá, je to pár hodin, kdy jsme se vrátily z parádního výletu.*“

Aleš: „*Tak dobrá, že sotva cítím nohy*“

Tazatel: Kde jste byli?

Veronika: „*Asi deset kilometrů od naší chatky na procházce v lese.*“

Aleš: „*Líbilo se nám tam až tak, že jsme ani jednu houbu nenašli.*“

Tazatel: A jak vypadá váš běžný den v domácnosti?

Veronika: „*Já trávím čas domácími povinnostmi, jako je starost o děti. Vařím a uklízím*“

Aleš: „*Já trávím obvykle polovinu dne v práci a poté spěchám domů za rodinou nebo za kamarády na fotbal.*“

OTÁZKY K ROZHOVORU

1-Tazatel: Mají se podle vás lidé v dnešní době dobře?

Veronika: „*Ne. Podle mě nemají.*“   Aleš: „*Rozhodně to není úplně ideální*“

2-Tazatel: Proč myslíte? Zrovna v dnešní době lidstvo strádá asi nejméně v historii

Veronika: „*Stačí se podívat na to světovou bídu všude kolem nás*“. Aleš: „*Mě děsí lidi.*“

3-Tazatel: Jaké jsou tedy podle vás nejhorší sociální problémy dnešní doby?

Veronika: „*Dnešní největší sociální pohromou je dle mého názoru chudoba a obrovské množství dětí, které vyrůstají bez rodičů v naprosto nevyhovujících podmínkách. Zejména v zemích třetí světa.*“

Aleš: „*Podle mě je to krize solidarity mezi lidmi. Lidé jsou na sebe zlí a celá společnost je nakažená zlem. Myslím, že to bude absencí víry ve společnosti.*“

4-Tazatel: Byli jste vychováni ve víře?

Veronika: „*Ano. Pocházím ze silně věřící rodiny.*“   Aleš: „*Já také a bratr je kněz*“

5-Tazatel: Takže víra ovlivnila vaše sociální citění? Veronika: „*Ano. Rozhodně*“

Aleš: „*Na tuto otázku by odpověděl každý křesťan kladně.*“

6-Tazatel: Máte pocit, že v dnešní době je ztížena výchova, nebo naopak?

Veronika: „*Dnešní děti mají více možností, ale tyto možnosti bohužel přinášejí značné rizika, která dříve nebyla. Výchova dnes snadná není. Aspoň podle mě.*“

Aleš: „*Záleží na postoji člověka, jak chce své dítě vychovat.*“

7-Tazatel: Takže lidé, kteří chtějí své děti vychovat podle křesťanské víry to mají dnes těžší?

Veronika: „*Dnešní doba přináší různá úskalí a vychovávat tak své děti podle křesťanských zásad není vůbec jednoduché. Všeobecný pokles morálky, který je posilněný pomocí všudypřítomného propojení internetu jen umocňuje nástrahy na naše děti.*“

Aleš: „*Za minulého režimu bylo křesťanství sice bráno, jako opium lidstva, ale společnost nebyla tak zkažená. Jistě všudypřítomné udávání nebo trestání za víru bylo hrozné. Já mám spíše na mysli, že dnes neplatí žádné zásady a vše je povoleno. Nejsou žádné mantinely.*“

8-Tazatel: Zkuste dát konkrétní příklad co v dnešní době nejvíce ohrožuje křesťanskou výchovu?

Veronika: „*Posedlost sexem. Erotika je všudypřítomná. Internet je plný porna, filmy v televizi plné násilí a sexu.*“

Aleš: „*Rozhodně sex, ale ještě více než ten mně trápí násilí, které ve společnosti je. To byl jeden z důvodů proč jsme se stěhovali na venkov.*“

9-Tazatel: Na co by se měl klást největší důraz ohledně manželství a s tím spojeného rodičovství: Jaké hodnoty?

Veronika: „*Chci být svým dětem dobrou matkou, které je bude připravovat na zakládání vlastních rodin. Takže jim zdůrazňuji věrnost, trvalost a odpovědnost před Bohem. Chci, aby se svými dětmi měli harmonickou rodinu, kterou mají nyní.*“

Aleš: „*Jako otec svým dětem chci ukázat, že povinnost postarat se o rodinu, chránit ji a dodržovat v ní Boží vůli je povinností každého otce.*“

Tazatel: Máte konkrétní představy a požadavky na budoucího partnera/ku vašeho dítěte?

Veronika: „*Chci, aby naše děti měli partnery, kteří by je skutečně milovali a postarali se o ně.*“

Aleš: „*Měli by být věřící a mít stejný pohled na svět, jako naše děti. Především by se měli navzájem milovat.*“

10-Tazatel: Navštěvovali jste náboženskou výchovu ve svém dětství?

Veronika: „*Ano, chodila jsem do hodin náboženství*“

Aleš: „*V rodině, kde jsem vyrůstal to je už tradice, která ovšem nebyla nikdy proti naší vůli. Jako děti jsme tyto hodiny s bratrem měli moc rádi.*“

11-Tazatel: Jak by podle vás měla vypadat křesťanská rodina? Splňuje vaše rodina tyto představy?

Veronika: „*Rozhodně by měla dodržovat boží poselství a šířit mezi sebou lásku a úctu. Trávit společné chvíle. Děti by měli k rodičům držet náležitou úctu a rodiče by neměli své děti nikdy nechat strádat jak fyzicky, tak duševně. A tohle naše rodina podle mě vše splňuje.*“

Aleš: „*Ideální křesťanská rodina by měla žít v souladu s Ježíšem Kristem skrze církev. Myslím, že naše rodina v tomto ohledu nezaostává*“

12-Tazatel: Řešíte se svými dětmi předmanželskou tělesnou zdrženlivost prosazovanou katolickou církví? Jak jim zdůvodňujete správnost tohoto rozhodnutí?

Veronika- „*Snažím se našim dětem vysvětlit, že na opravdovou lásku má člověk čekat až budou řádně sezdáni. Takto intimní lásku má člověk prožívat s člověkem, kterého miluje tak, že s ním chce zůstat po celý život.*“

Aleš: „*Vždy svým dětem zdůrazňuji, že v Bibli se k tomu tématu vyjadřují dosti jasně. Chci, aby pochopili, že jisté věci mají zažívat až se svou osudovou láskou.*“

13-Tazatel: Řešili jste ze svými dětmi téma rozvodu a jeho následky?

Veronika: „*Právě proto dětem říkám ať čekají na tu pravou lásku. Rozvod by jim dokázal zničit celý život a navíc by se připravily o možnost svatého přijímání.*“

Aleš: „*Manželství je něco posvátného a člověk nemá právo něco takového rozbít. Proto chci, aby moje děti vždy při tomto tématu pozorně naslouchali a zároveň pečlivě pozorovali mě a maminku.*“

14-Tazatel: Jak by jste reagovali, kdyby vaše dítě odmítalo svatbu v kostele?

Veronika: „*Hned bych nepropadala panice. Snažila bych se zjistit proč moje děti nechtějí chodit do kostela. Pokud by to bylo vážné, šla bych vše řešit s naším knězem.*“

Aleš: „*Když jsou děti malé, tak se nemohou příliš nutit k účasti na mši. Jistý odpor může být v pubertě, ale jestli by to bylo něco jiného, tak bych svolal nejspíše rodinou poradu, na které by jsme hledali řešení naší situace.*“

15-Tazatel: Dáváte svým dětem naprosto volný prostor v trávení volného času? Internet, filmy, seriály, hry?

Veronika: „*Jsou jisté meze, které jsem už nastínila. Rozhodně žádné sexuální a násilnické hry, filmy.*“

Aleš: „*Říkám dětem, že zlo plodí zase jen zlo. Ne vždy je v dětských letech snadné všechno pochopit. Nemám rád vyloženě zákazy a tak se to snažím vysvětlovat po dobrém.*“

16-Tazatel: Podle vašich odpovědí soudím, že váš život hodně ovlivňuje církev. Jste se vším tímto učením spokojeni?

Veronika: „*Já osobně si neumím představit žít jinak. Byla jsem tak vychována svými rodiči a nyní vychovám takto své děti. Především to ovlivní výchovu dětí, ale i manželský život, který tak dostává naprosto jiný rozměr.*“

Aleš: „*Život rodiny ve víře je něco nesrovnatelně jináčího a hezčího než život klasické rodiny. Krása Kristova učení člověka naprosto nadchne a pohlí. Člověk si připadá součástí celku.*“

17- Tazatel: Jak hodnotíte kvalitu vztahů ve vaší rodině?

Veronika: „*Sama pocházím z veliké rodiny, která hodně dbala na to, abychom co nejvíce volného času trávil spolu. Se svými dětmi to děláme podobně a navíc k nám často jezdí další příbuzní. Zatím nám to vychází, tak jak jsem si představovala.*“

Aleš: „*Manželka je na mateřské a tak musím do práce chodit na přesčasy, ale každou volnou chvíli se snažím trávit se svou rodinou.*“

18-Tazatel: Může podle vás církevní učení inspirovat pedagogiku nebo výchovné metody:

Veronika: „*Určitě může. Katolická církev se velmi zaměřuje na rodinu a dává i osobní rady do života. Rozhodně se tímto chováním dá předcházet rodinným rozepřím.*“

Aleš: „Katolická nauka staví na morálních základech, které v dnešní společnosti velmi chybí. Rozhodně má co přinést například do oblasti výchovy. Katechismus bych doporučil jako zdroj.“